

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

W. Tilghaus.

17043

17042

BEATI
ISIDORI HISPALENSIS
ARCHIEPISCOPI,
De officijs Ecclesiasticis
Libri duo.

Seminarij Archiepiscopali And.

Monte
17 LOVANI. *48*

Apud Hieronymum Velleum,
Bibliop. Iurat. Ad interfigne
Diamantis. An. 1564

EXIMIÆ PIETATIS
ac eruditionis viro, domi-
no Roberto Ridleio Anglo,
Insigni Artiũ ac sacræ Theo-
logiæ Doctori, ac Reueren-
dis. domini Gutheberti Epi-
scopi Dunelmensis A secre-
tis, etc. Ioãnes Cochleus

S. P. D.

Sanctus ac eruditus Pontifex Isidorus apud Hispanos, ob eximiam & vitæ sanctimoniam et doctrinæ pietatem, relictudinē ac vbertatem, non solum Regibus ac populis charus & admirandus extitit. Verum etiam in publicis Patrium Concilijs dignitate conspiciendus atque autoritate præcipuus cunctis præeminebat. Adeo ut Patres in Octauo Consilio Toletano publicis eum laudibus in hæc ver-

ha efferre dignati fuerint. Nostri
(inquunt) seculi Doctor egregius,
Ecclesie Catholica nouissimū de-
cūs precedentibus etate postre-
mus, doctrīne comparatione non
insimus, atque & quod maius est,
iam seculorum finitorum doctissi-
mus, cum reuerentia nominandus
Isidorus etc. Huius igitur viri
tam probati iam olim & autentici
duos ad Libellos, velut nuntios
ac testes mea ergate gratitudinis
ac benenolētie. Quos editos antea
non vidi. Reperi autem eos in Co-
dice vetusto Moguntie, conserua-
tos antiquis Annularij Treuer-
rensis olim sub Carolo Magno Ara-
chiepiscopi libris, quos de diuinis
composuit officijs. Faxit Deus, vt
iuxta votum & intentionem meā
sic exeant, vt & tibi sint grati, &
cum fructu efficaciter admoneant
officij sui Episcopos & Presbyteros
nostros, & nouarum quoque
sectarum duces ac propugnatores
ab imo

ab impijs captis renocent, atque à
barbarica contra vetusta sacra &
antiquas Ecclesie Ceremonias Gi-
gantomachia salubriter deterreat
& auertant. Quod prestare dili-
getur is à quo est omne datū opti-
mum, & omne donum perfectum,
Bene Vale. Ex Dresda Misnie
ad Albim, III. Calendas
Ianuarias. Anno Dñi

1534.

Aij

HIER.

HERON. VVELL.
LECTORI.

Ex his duobus libellis S.
Isidori, permulta alle-
gantur in Concilio A-
quisgranēsi celebrato sub Lu-
douico Pio Imperatore Anno
816. Rabanus etiam Maurus
archiepiscopus Moguntinus,
hos libellos ferè trāscripsit in
suos de institutione clerico-
rum. Et ex horum collatione
habes nunc eos multò quàm
antea castigatiores. Non-
nulla etiā citantur
à Gratiano in
Decreto.

EPISTOLA
*Isidori Episcopi ad Fulgentium
Episcopum, de Ecclesiasticis
officijs.*

Domino meo & Dei seruo,
Fulgētio Episcopo Isidorus
Episcopus. Queris à me ori-
ginem officiorum, quorum
magisteris in ecclesijs erudimur, vt à
quibus sint inuenta autoribus, breui-
bus cognoscas indicijs. Itaque vt vo-
luisti libellum de origine & genere
officiorum ordinatū misi, ex scriptis
vetustissimis auctorū (vt locus se ob-
tulit) commendatum. In quo pleraq;
meo stylo eliciui: nonnulla verò ita vt
apud ipsos erant admiscui, quò faci-
lius lectio de singulis fidei autorita-
tem teneret. Siqua tamen ex his di-
splicuerint, erroribus meis paratior
venia erit: quia non sunt referenda
ad culpæ meæ titulū, de quibus
testificatio adhibetur
auctorum.

A III Caput.

Isido. de Eccles. offic.

Capita primi libri.

D E ecclesia & vocabulo Christi- anorum.	1.
De templis.	2.
De choris.	3.
De canticis.	4.
De Psalmis.	5.
De Hymnis.	6.
De antiphonis.	7.
De responsoriis.	8.
De precibus.	9.
De lectionibus.	10.
De libris testamentorum.	11.
De scriptorib ⁹ sacrorū voluminū.	12.
De laudibus.	13.
De offertoriis.	14.
De missa & orationibus.	15.
De symbolo Niceno.	16.
De benedictionibus in populo.	17.
De sacrificio.	18.
De tertiæ, sextæ, & nonæ horæ offi- ciis.	19.
De vespertinis.	20.
De completis.	21.
De vigiliis.	22.
De matutinis.	23.
De dominica nocte.	24.
De natali domini.	25.
De Epiphania.	26.

De pal-

Liber primus.

De palmarum die.	27.
De coena domini.	28.
De pasce.	29.
De sabbato Paschæ.	30.
De Pascha.	31.
De ascensu domini.	32.
De Pentecoste.	33.
De festiuitatibus martyrum.	34.
De enceniis.	35.
De ieiunio quadragesimæ.	36.
De ieiunio Pentecostes.	37.
De ieiunio septimi mensis.	38.
De ieiunio Calendarum Nouem- brium.	39.
De ieiunio Calendarum Ianuaria- rum.	40.
De triduanæ ieiunii cōsuetudine.	41.
De diuersorum dierū ac temporum ieiunio.	42.
De vario vsu escarum.	43.
De carniū vsu vel piscium.	44.

F I N I S.

A V PROLO-

PROLOGVS.

EA quæ in officijs ecclesiasticis celebratur, partim sanctarum Scripturarum autoritate, partim Apostolica traditione, vel consuetudine vniuersalis Ecclesiæ statuta reperiuntur. Quorum quidem primordia repetentes, à quibus orta fuerint (vt prædiximus) autoribus referamus.

De ecclesia

De ecclesia & vocabulo Christianorum.
CAPVT I.

Primum à Petro Apostolo ecclesia in Antiochia est fundata, ibique primū nomen Christianorum per eius est predicationem exortum, sicut actus Apostolorum testantur. Vocantur autē Christiani deriuatio vocabulo, ex nomine Christi. Nam sicut ex Iudæ nomine vocabulum traxerunt Iudei, à quo in illa gente regie stirpis dignitas claruit, ita à Christo Christiana genti nomen inbasit. Cuius est in gentibus Iudæisque prerogatiua dignitas potestatis. Ecclesia autem vocatur proprie, & propter quod omnes ad se vocet & in vnum congreget. Catholica autem ideo dicitur, quia per vniuersum mundum est instituta: vel catholica, quia vniuersalis in ea doctrina est ad institutionem hominum de visibilibus rebus coelestium ac terrestrium: vel propter quod hominum omne genus trahit ad se, ad pietatis subiectionem, tam principum, quam etiam principatui subiectorum: oratorum, & idiotarum: vel propterea, quod genera-

Act. 11

*id est
propt*

Isido. de Eccles. offic.

generaliter curat hominum peccata,
quæ per corpus & animam perficiuntur.

De templis. CAPVT II.

od. 4°
eg. 6. **T**Abernaculum Moyses legislator
primum domino condidit: Sa-
lomon deinde Templū pruden-
tiam petiturus instituit: nostrorum
post hec temporū fides in toto mun-
do Christi atria consecrauit.

De Choris. CAPVT III.

od. 15.
li 30. **C**horos idem Moyses post tran-
situm rubri maris primum in-
stituit, & vtrorumq; sexuum di-
stinctis classibus se ac sororem præ-
cinere deo in choris carmen trium-
phale perdocuit. Chorus ab imagi-
ne ductus est coronæ, & ed ita voca-
tus. Vnde Ecclesiast. liber scribit stan-
tem sacerdotem ante aram, & in cir-
cuitu eius coronam fratrum. Cho-
rus enim propriè multitudo canen-
tium est: quig; apud Iudeos nō mi-
nus à decem cōstāt canentibus, apud
nos au-

Liber primus.

2

nos autem incerto numero à pauci-
oribus plurimisque sine vllō discrimi-
ne constat.

De Canticis. CAP. IIII.

Canticum idem tunc Moyses pri-
mus inuexit, quando percussā
Aegypto decem plagis, & Pha-
raone submerso Israeliticus populus
per insueta maris itinera ad desertum
gratulabundus egressus est dicens:
Cantemus domino, gloriosè enim Exod.
honorificatus est. Idē autor in Deu-
ter. canticū præsagium futurorū con-
scripsit. Deinde Debbora non igno-
bilis foemina in libro Iudicum hoc
mysterio sancta reperitur: postea Iudic.
multos non solum viros, sed etiā fo-
minas spiritu diuino completas, Dei
cecinisse mysteria. Canticum autē
vox humana est, Psalmus verò qui
canitur ad Psalterium.

De Psalmis. CAPVT V.

Psaltere * vsus esse primum post *id est
Moysen Dauid Prophetā, in ma- Psalm
gno my.

gno mysterio prodit Ecclesia. Hic enim à pueritia in hoc munus à Deo specialiter electus, & cantorum princeps Psalmorum; thesaurus esse promeruit. Cuius Psalterium idcirco cū melodia cantilenarum suauum ab Ecclesia frequentatur, quo facilius animi ad compunctionem flectantur. Primitiua autem Ecclesia ita psallebat, vt modico flexu vocis faceret psallentem resonare, ita vt pronuntianti vicinior esset quàm canenti.

Propter carnales autem in Ecclesia, non propter spirituales, consuetudo est instituta canendi, vt qui à verbis nō compunguntur, suauitate modulaminis moueantur. Sic namque & beatissimus Augustinus in libris Confessionum suarum consuetudinem approbat canendi in Ecclesia, vt per oblectamētum aurium infirmus animus ad affectum pietatis exurgat. Nam in ipsis (ait) dictis sanctis religiosius & ardentius mouetur animi nostri ad flammam pietatis cum cantatur, quàm si non cantetur. Oēs enim affectus nostri, pro sonoris diuersitate vel nouitate, nescio qua occulta familiaritate excitantur magis eū suauis & artificiosa voce cātatur.

De hym-

Hymnos primum eundem Dauid Prophetam condidisse ac cecinisse manifestum est, deinde & alios Prophetas. Postea quidem Daniel. 3. & tres pueri in fornace positi, conuocata omni creatura, creatori omnium Hymnum canentes dixerunt. Itaque in Hymnis et Psalmis canendis non solum Prophetarum, sed etiam ipsius domini & Apostolorum habemus exemplum, & præcepta de hac re vilia ad mouendum pie animum, & inflammandum pie & diuinæ dilectionis affectū. Sunt autem diuini Hymni: sunt & ingenio humano compositi. Hilarius autem Gallus, Episcopus Pictauiensis, eloquentia conspicuus, Hymnorum carmine floruit primus. Post quem Ambrosius Mediolanensis Episcopus, vir magnæ gloriæ in Christo, & clarissimus doctor in Ecclesia, copiosus in huiusmodi carmine clariūse cognoscitur, atque inde hymni ex eius nomine Ambrosiani vocantur, quia eius tempore primū in Ecclesia Mediolanensi celebrari cœperunt: cuius celebritatis deuotio posthac per totius Oc-

Isido. de Eccles. offic.

Sus Occidentis Ecclesias observatur.
Carmina autem quaecunque in lau-
dem dei dicuntur, Hymni vocantur.

De Antiphonis. CAP. VII.

Isaie 6.

Antiphonas Græci primū com-
posuerunt, duobus choris alter-
nari concinentibus quasi duo
Seraphim, duoque testamenta inuice
sibi conclamantia. Apud Latinos
autem primus idē beatissimus Am-
brosius antiphonas constituit, Græ-
corum exemplum imitatus: Ex hinc
in cunctis Occiduis regionibus earū
vñs increbuit.

De responsorijs. CAP. VIII.

Responsoria ab Italis longo ante
tempore sunt reperta: & vocata
hoc nomine, quod vno canente,
chorus consonando respondeat. An-
te autem id solus quisque agebat,
nunc vnus interdum, interdum duo
vel tres communiter, choro in pluri-
mis respondente.

De Preci-

Liber primus.

4

De Precibus. CAP. IX.

Precibus Deum deprecari, Chri-
stus nobis composuit & consti-
tuit. Cum ergo quærerent Apo- Lucæ 11.
stoli domino supplicare, & nescirent
quomodo deprecarentur, dixerunt
Christo: Domine, doce nos orare: id
est, compone nobis preces. Statim
dominus de libro iuris celestis do-
cuit quomodo orarent, & quomodo
à domino impetrarent. Ex hoc per-
ducta est consuetudo Ecclesie, domi-
num precibus exposcere contrā agri-
tudines animæ: & vti precibus initar
earū quas constituit Christus: quasq;
primum Græci ceperunt compone-
re, quibus domino supplicaretur.

De Lectionibus. Caput X.

Lectiones pronunciare, antiquæ
institutionis esse Iudæorum tra-
ditio docet. Nam et ipsi legitimis
presinitisq; diebus, ex lege & Pro-
phetis lectione in Synagogis vrunt-
tur, & hoc de veteri patrum institu-
tione seruantes. Est autem lectio nō
parua audientium edificatio. Vnde
oportet

Isido. de Eccles. offic.

oportet vt quando psallitur, ab omnibus psallatur: cum oratur, ore tur ab omnibus: quādo lectio legitur, factō silentio, æquē audiatur. à cunctis. Nam & si tunc superueniat quisque, cum lectio celebratur, adoret tantum Deum, & præsignata fronte aurem sollicitè accommodet. Patet tempus orandi cum omnes orant, & patet tempus cum volueris orare priuatim obtentu orationis, ne perdidieris lectionem, quia non semper eam quilibet paratam potest habere, cum orandi potestas in promptu sit. Nec putes paruat nasci vtilitatem ex lectionis auditu. Siquidem oratio sit ipsa pinguior, dum mens recenti lectione saginata, per diuinarum rerū, quas nuper audiuit, imagines currit, Nam & Maria soror Marthæ, quæ sedens ad pedes Iesu, sorore neglecta, verbum intentius audiebat, bonam partem sibi elegisse domini vocē firmatur. Ideo & diaconus clara voce silentium ammonet, vt siue dū psallitur siue dum lectio pronuntiatur, ab omnibus vnitas conseruetur, vt quod omnibus prædicatur, æqualiter ab omnibus audiatur.

De li.

Liber primus.

5

De libris testamentorum.

CAPVT XI.

Quoniam lxxii. linguæ erant in hoc mundo diffusæ, congruè præuidit Spiritus sanctus, vt tot libri essent, quot & Nationes in quibus populi & gentes ad percipiendam fidci gratiam ædificarentur.

De scriptoribus sacrorum voluminum.

CAPVT XII.

Veteris autem Testamenti scriptores secundum traditionem Iudeorum vel Hebræorum habentur. Primus Moyses scripsit Pentateuchum, Iesus Naue edidit librum suum. Iudicum autem & Ruth & Samuelis primā partem scripsit Samuel: sequentia Samuelis vsque ad calcem scripsit David. * Malachim. * id est, totum edidit Hieremias, nam antea Tertius & sparsus erat per singulorum regum quartum historias. Iob librum Hebræi putant Regum. scripsisse Moysen, alium vnum ex Prophetis. Psalterium verò scripserunt decem Prophete, id est, Moyses, Dauid, Salomon, Asaph, Eman, Eihan, B ii Iditun,

Isido. de Eccles. offie.

Aditum, et filii Choreid est, Aser, Elana, Eliasaph, Abiathar, Sunt & qui Ezdras & Aggaeum & Zachariam scripsisse dicunt. Salomon scripsit Proverbia & Ecclesiasten, & Cantica Canticorum. Esaias scripsit librum suum, Hieremias scripsit librum suum, cum lamentationibus eius. Viri Synagogae sapientes scripserunt Hezechiele, Duodecim prophetas. Daniele, Paralipomenon & Hester. Ezdras scripsit librum suum. Omnes hos libros idem Ezdras propheta, post incensam legem a Chaldeis, afflatus spiritu sancto reparauit, dum Iudaei regressi fuissent in Hierusalem, cunctaq; prophetarum volumina, quae fuerant a gentibus corrupta, correxit: totumq; vetus Testamentum in viginti duos libros constituit, ut tot libri essent in lege, quot & literae habentur. Primam post Ezdras editionem de Hebraeo in Graecum lxx. interpretes ediderunt, sub Ptolomaeo Aegyptiorum rege, successore Alexandri, qui in legendo studiosus fuit, omniumq; gentium libros congregauit. Iste enim ab Eleazaro principe sacerdotum, multa dona mittens ad templum, petiit, ut senes de duodecima

tribu-

Libri primus.

6

tribus Israel transmitterentur, qui Vide Interpretarentur omnes libros. Et ut stinfi ad fide interpretationis aduenteret, singulis eorum qui fuerant destinati, singulas cellulas dedit, & assignans omnibus omnes scripturas, insit interpretari. Qui cum per lxx. dies istius rei negotium adimplerent, omnium simul interpretationes, quas per diuersa segregati, nullo ad nullum propinquante fecerunt, congregauit in vnum. Atque ita omnes libri interpretati per spiritum sanctum inuenti sunt, ut non solum intellectu, verum etiam in sermonibus consonantes inuenirentur. Haec fuit prima interpretatio vera ac diuina, hos libros meditari omnium gentium Ecclesiae coeperunt primi, eosdemque de Graeco in Latinum interpretes primi Ecclesiarum prouisoires tradiderunt. Posthaec, secundam editionem Aquila, tertiam & quartam Theodotion & Symmachus ediderunt, ambo Iudaei proselythi. Quintam & sextam editionem Origenes repperit, & cum ceteris supradictis editionibus comparauit. Hi sunt itaque tantum, qui Scripturas sacras de Hebraeo in Latinum verterunt, quique etiam nu-

B iii me-

metantur. Nam Latinorum interpretum, qui de Græco in Latinum eloquium transtulerunt, ut meminit sanctus Augustinus, infinitus numerus est. Si cui (inquit) primis fidei temporibus ad manus venit codex Græcus, atque aliquantulum sibi vtriusque linguae peritiam sensit, ausus est statim interpretari, atque inde accidit tam innumerabiles apud Latinos extitisse interpretes. De Hebræo autem in Latinum eloquium tantummodo Hieronymus presbyter sacras scripturas cōuertit, cuius editione generaliter omnes Ecclesie usquequaque vtuntur, pro eo quod veracior sit in sententiis, & clarius in verbis. Liberum sapientiæ Salomonis scripsisse probatur, illis quibus ibi legitur, Tu me (inquit) elegisti regem in populo tuo, & dixisti ædificare Templum in nomine sancto tuo, & in ciuitate habitationis tue. Hoc opus Hebræi (vt quidam sapientium meminit) inter canonicas scripturas recipiebant. Sed postquam comprehendentes Christum interfecerunt, memorantes in eodem libro tam euidentissima de Christo testimonia, quibus dicitur.

Ibid. ca. 2. Dixerunt inter se impii, comprehenda-

damus iustum quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & promittit sciētiam dei se habere, & filium dei se nominat. Et infra Si verus est filius dei, suscipiet illum, & liberabit de manu contrariorum. Ac deinde, Vt sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam ipsius, morte turpissima eodem nemus eum: Collatione facta, ne nostri eis pro tam aperto sacrilegio derogarent, à Prophetis voluminibus reciderunt, legendumque suis prohibuerunt. Librum autem Ecclesiasticū composuit Iesus filius Sirach Hierosolymita, nepos Iesu sacerdotis, de quo meminit Zacharias, qui liber apud Latinos propter eloquiū similitudinem, Salomonis titulo prænotatur. Præterea Iudith & Tobiam siue Machabæorum libros, qui autores scripserint minimè constat. In Nouo autem testamēto quatuor libros Euangeliorum, quatuor Euangelistæ singuli scripserunt, quorū solus Mattheus Hebræo scripsisse perhibetur eloquio, ceteri Græco. Paulus Apostolus suas scripsit epistolæ, ex quibus nouem septem Ecclesiis destinavit, reliquas discipulis suis misit. Timotheo

Isido. de Eccles. offic.

motheo, Tito, et Philemoni. Ad Hebraeos autem epistola plarisque Latinis eius fuisse, incerta est, propter dissonantiam sermonis.

Sequentia huius capituli ne sit mutilum, adiciantur ex Rabano qui totum hoc caput habet lib. 2. de instit. cleric. cap. 54. eandemque alii Barnabam conscripsisse, alii a Clemente scriptam fuisse suspicantur. Petrus scripsit duas nomine suo epistolas. quæ catholicæ nominantur: quarum secunda à quibusdam eius esse non creditur, propter styli sermonisque distanciam. Iacobus suam scripsit epistolam: quæ & ipsa à nonnullis eius esse negatur: sed sub nomine eius ab alio dictata existimatur. Ioannes epistolas tres edidit: quarum tantum prima à quibusdam eius esse asseritur: reliquæ duæ Ioannis cuiusdam presbyteri existimantur: cuius iuxta Hieronymi sententiam, alterum sepulchrum apud Ephesum demonstratur. Iudas suam edidit epistolam. Actus Apostolorum Lucas composuit, sicut audiuit vel vidit Apocalypsin Ioannes Euangelista scripsit, eodem tempore quo ob Euangelii prædicationem, in in-

Liber primus.

in insulam Pathmos traditur relegatus. Hi sunt scriptores sacrorum librorum, diuina inspiratione loquentes: ad eruditionem nostram præcepta cælestia in ecclesia dispensantes. Autor autem earundem scripturarum spiritus sanctus esse creditur. Ipse enim scripsit, qui per prophetas suos scribenda dictauit.

De laudibus.

Caput xiiij.

Quæ in hac vita per utrumque Testamentum mundo prædicatur doctrina, indicat actionem nostram non esse futuram, nisi in laude Dei. Sicut enim scriptum est. Beati Psalm. 133. qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Hinc est quod liber Psalmorum in laude concluditur, ut eadem post finem seculi laus æterna monstretur.

De offertorijs.

Cap. xiiij.

Offertoria, quæ in sacrificiorum honore canuntur, Ecclesiasticus liber indicium est, veteres cantare lo-

Isido. de Eccles. offe.

sare solitos, quando victimæ immo-
labantur. Sic enim Porrexit, inquit,
sacerdos manum suam in libatione,
& libauit de sanguine vnæ, & fudit
in fundamentum altaris odorem di-
uinum excelso principi. Tunc exclau-
mauerunt filii Aäron in tubis ducti-
libus & sonuerunt, & auditam fece-
runt vocem magnam in memoriam
coram domino. Non aliter & nunc
in sono tubæ, id est, vocis, predicatione
cantus accendimur, simulque corde
& opere laudes domino decla-
mantes, tubilamus, in illo scilicet ve-
ro sacrificio, cuius sanguine saluatus
est mundus.

De Missa & orationibus.

CAP. XV.

ORdo autem Missæ vel oratio-
num, quibus oblata Deo sacrifi-
cia consecratur, primum à san-
cto Petro est institutus, cuius cele-
brationem vno eodemque modo vni-
uersus peragit orbis. Prima earundè,
oratio ammonitionis est erga popu-
lum vt excitentur ad impetrandum
Deum. Secunda inuocationis adest,
vt ele-

Liber primus.

9

vt clementer suscipiat preces fidelium,
oblationemque eorum. Tertia autè
effunditur pro offerentibus siue pro
defunctis fidelibus, vt per idem sa-
crificium veniā consequantur. Quar-
ta post hæc inferitur pro osculo pacis,
vt charitate omnes reconciliati inui-
cem, digni Sacramento corporis &
sanguinis Christi consocientur, quia
non recipit dissensionem cuiusquam
Christi indiuisibile corpus. Quinta
inferitur illatio in sanctificatione ob-
lationis, in qua etiam ad Dei laudem
terrestrium creatura, virtutumque; coe-
lestium vniuersitas pronocatur, &
Olanna in excelsis catatur, quod sal-
uatore de genere David nascente, sa-
lus mundo vsque ad excelsa pertuene-
rit. Porro ex hinc sexta succedit con-
firmatio Sacramenti, vt oblatio quæ
Domino offertur, sanctificata per
Spiritus sanctum, corpori Christi
& sanguini confirmetur. Harum vlti-
ma est oratio, quam dominus noster
orare discipulos suos instituit, dicēs:
Pater noster qui es in coelis. In qua
oratione, vt patres scripserūt, septem
petitiones continentur: sed in tribus
primis æterna poscuntur, in sequen-
tibus quatuor temporalia, quæ tamē

Isido. de Eccles. offi.

propter æterna adipiscenda petitur. Nam cum dicimus, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. Hic quidem ista tria inchoantur, sed in illa vita sperantur, ubi Dei sanctificatio & voluntas & regnum in sanctis suis immortaliter permanebit. Iam verò panis cotidianus, qui vel animæ vel carni tribuitur, hic exposcitur: hic etiam post subsidii cibi, venia ad exemplum fraternæ indulgentiæ postulatur: hic ne in peccati tentationem incidamus exposcimus. Hic ut post omnia à malis liberemur, dei auxilium imploramus, illic autem istorum nihil est. Hanc itaque orationem Saluator noster docuit, in qua & spes continetur fidelium, & confessio peccatorum, de qua Propheta prædicens ait. Et erit, omnis quicumque invocauerit nomen domini, saluus erit. Hæ sunt itaque septem sacrificii orationes, commendatæ Apostolica Euangelicæque doctrina, cuius numeri ratio instituta videtur, vel propter septenariam sanctæ ecclesiæ vniuersitatē, vel propter septiformē gratiæ spiritum, cuius dono ea quæ offeruntur sanctificantur.

De Sym-

Iohel. 1.

Liber primus.

10

De Symbolo Niceno.

Caput xvj.

Symbolum autem, quod tempore sacrificii populo prædicatur, sanctorum patrum trecentorum decem & octo collatione apud Synodum Nicenam est editum Cuius veteris fidei regula tantis doctrinæ mysteriis præcellit, ut de omni parte fidei loquatur, nullaque penè sit hæresis cui per singula verba vel sententias non respondeat. Omnes enim errorum impietates, perfidiasq; blasphemias calcat, & ob hoc vniuersis ecclesiis pari confessione à populo proclamatur.

De benedictionibus in populo.

Caput xvij.

Benedictionem in populo dari à sacerdotib⁹, antiqua per Moysen benedictio patet & comprobatur, qua benedicere populo sub sacramento trinx inuocationis iubetur. Ait Num. 6. enim ad Moysen Domin⁹, Sic benedices populum meum, & benedicam illos. Benedicat te Dominus & custodiat

C iii

Rodiat

Isido. de Eccles. offic.

Adiut te, ostendatque faciem suam
tibi, & misereatur tui. Cōuertat do-
minus vultum suum ad te, & det ti-
bi pacem, Amen.

De sacrificio.

Cap. xviij.

Sacrificium autem quod à Chri-
stianis Deo offertur. Primum

Christus dominus noster & Ma-
gister instituit, quando commenda-
uit Apostolis corpus & sanguinem
suum, priusquam traderetur: sicut

Matth. 26

legitur in Euāgelio. Accepit (inquit)
Iesus panem & calicem, & benedi-
cens dedit eis. Quod quidem sacra-
mentum Melchisedech rex Salem fi-
guraliter in typum corporis & san-
guinis Christi primus obtulit, pri-
musque mysterium tanti sacrificii
imaginariè idem expressit, præterea
similitudinem Domini & saluatoris
nostri Iesu Christi sacerdotis æterni,

Psal. 109.

ad quem dicitur. Tu es in æternum
sacerdos secundum ordinem Melchi-
sedech. Hoc ergo sacrificium Chri-
stianis celebrare præceptum est, reli-
ctis ac finitis Iudaicis victimis, quæ
in seruitute veteris populi celebrari
impe-

Liber primus.

11

imperata sunt. Hoc itaque sit à no-
bis, quod pro nobis ipse dominus fe-
cit, quod non mane, sed postea, nam
in vesperum obtulit. Sic enim Chri-
stum oportebat id implere circa ve-
sperti diei, ut dominus hora ipsa sa-
crificii, ostenderet vesperam mundi.

Proinde autem non communica-
uerunt ieiuni Apostoli, quia necessè
erat, ut Pascha illud Typicum antea
impleretur, & sic denud ad verum
Paschæ sacramentum transiret. Hoc
enim mysterium tunc factum est,
quod primum discipuli corpus &
sanguinem domini nostri, non acce-
perunt ieiuni. Ab vniuersa autem
ecclesia nunc à ieiuniis semper accipi-
tur. Sic enim placuit spiritui sancto
per Apostolos, ut in honore tanti sa-
cramenti ieiunium in os Christiani
prius dominicum corpus intraret q̃
ceteri cibi, & ideo per vniuersum or-
bem mos iste seruatur. Panis enim
quem frangimus, corpus Christi est,
qui dicit, Ego sum panis viuus, etc.
Vinum autè sanguis eius est, & hoc
est quod scriptum est. Ego sum vitis
vera. Sed panis quia confirmat cor-
pus, ideo corpus Christi nūcupatur;
vinum autem quia sanguinem ope-

1. Cor. 10
Ioan. 6.
Ibid. 15.

C iiii ratur

Isido. de Eccles. offic.

Cyprian.
h. 2. ep. 3

ratur in carne, ideo ad sanguinē Christi refertur. Hæc autem duo sunt visibilia, sanctificata tamen per spiritū sanctum, in sacramētum diuini corporis transiunt. Proinde autem ut sanctissimus Cyprianus ait, calix dominicus vino aquæ mixtus, offertur, quia videmus in aqua populum intelligi, in vino ostēdi sanguinē Christi. Quando autē in calice vino aqua misceatur, Christo popul⁹ adunatur, & credentium plebs ei in quem credidit copulatur & iungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini, sic misceatur in calice domini ut commixtio illa ab inuicem non possit separari, sicut ecclesia nō potest diuidi à Christo. Sic autem in sacrificando calice domini offerri sola aqua non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis incipit esse sine populo: si autem aqua sit sola, populus esse incipit sine Christo. Quando autem misceatur vtrunq; & adunatione confusa sibi inuicē copulantur, tunc spirituale sacramentum & celeste perficitur. Sic verd calix domini nostri Iesu Christi nō potest esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrunq; sibi
mi-

Liber primus.

12

misceatur, quomodo nec corpus domini potest esse similia sola, aut aqua sola, nisi vtrunque adunatum fuerit & copulatum, & panis vnus compage solidatum. Quo & ipso sacramento populus noster ostenditur adunatus, ut quemadmodum grana multa in vnum collecta, & commotulata, & commixta vnum panem faciūt, sic in Christo qui est panis celestis vnum sciamus esse corpus, cui coniunctus sit noster numerus & adunatus. Dicunt aliqui, nisi aliquo interueniente peccato, eucharistiam quotidie accipiendam: hunc enim panem dari, iubente domino, quotidie nobis postulamus, dicentes: Panē nostrum quotidianum da nobis hodie, quod quidem bene dicunt, si hoc cum religione & deuotione & humilitate suscipiunt, ne fidendo de iustitia, superba præsumptione id faciant. Cæterum si talia sunt peccata, quæ quasi mortuum remoueant ab altario, prius agenda penitentia est, ac sic deinde hoc salutiferum medicamentum suscipiendum. Qui enim 1. Cor. 11 manducat & bibit indignē, iudiciū sibi manducat & bibit. Hoc est enim indignē accipere, si eo tempore quis
C Y acci-

Isido. de Eccles. offic.

accipiat, quo debet agere poenitentiam. Ceterum si tanta sunt peccata, ut non excommunicandus quisque indicetur, non se debet à medicina dominici corporis separare, ne dum forte diu abstinens prohibetur, à Christi corpore separetur. Manifestum est enim, vivere eos qui corpus eius attingunt. Vnde timendum est, ne dum diu quisque separatur à Christi corpore, alienus permaneat à salute, ipso dicente, Nisi manducaueritis carnem filii hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui enim peccare iam quicuit, communicare non desinat. Coniugatis autem abstinendum est à coitu, plurimisque diebus orationi vacare, & sic deinde ad Christi corpus accedere. Relegamus libros regnorum, & inueniemus sacerdotem Abimelech de panibus propositionis noluisse prius dare Dauid & pueris eius, nisi ante eos interrogaret, utrum mundi essent pueri à mulieribus, non utique ab alienis, sed à propriis coniugibus, & nisi eos audisset ad heri & nudius tertius vacasse ab opere coniugali, nunquam panes, quos prius negauerat, concessisset: Tantum interest in-

ter

Liber primus.

13

ter propositionis panes & corpus Christi, quantum differt inter corpus & vimbram, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea ipsa quæ per exemplaria figurabantur. Quapropter eligendi sunt aliqui dies, quibus prius homo continentius viuat, quod ad tantum Sacramentum dignus accedere possit.

Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offerri vel pro eis orari, quia per totum hoc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis Apostolis traditum sit. Hoc enim ubique catholica tenet Ecclesia, quæ nisi crederet fidelibus defunctis dimitti peccata, non pro eorum spiritibus vel vel eleemosynam faceret, vel Deo sacrificium offerret. Nam & cum dominus dicit: Qui peccauerit in Spiritu sancto non remittetur ei, neque in hoc seculo neque in futuro. Demonstrat, quibusdam illis dimittenda peccata, & quodam purgatorio igne purganda. Ergo, in quodam loco à sancto Augustino dictum est, uit. dei. li. defunctorum animæ suorum sine dubio viventium releuantur pietate. Et de eorum pro illis sacrificium offertur, vel ra pro eleemosynæ fiunt, si tamen sibi quisque mortuis, aliquid

Ioan. 6.

Reg. 21.

Matth. 12.

Enchir. c.

110. de Ci.

uit. dei. li.

defunctorum animæ suorum sine

21. cap. 24.

dubio viventium releuantur pietate.

Et de eorum

pro illis sacrificium offertur, vel ra

pro eleemosynæ fiunt, si tamen sibi quisque mortuis,

Isido. de Eccles. offic.

aliquod meritum præparauit, dum adhuc in corpore viueret, pro quo ista profunt quæcunque pro illo fiunt, Nam nõ omnibus profunt, Et quare non omnibus profunt, nisi propter differentiam vitæ quam quisque gessit in corpore. Nam pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro nõ valde malis propitiationes sunt: pro valde malis, etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunque consolationes viuorum sunt, Quibus autẽ profunt, aut ob id profunt vt sit plena remissio peccatorum, aut certẽ vt tolerabilior fiat ipsa damnatio.

De tertie, sexte & nonæ horæ officijs.

CAPVT XIX.

Horam tertiam, sextam & nonam Daniel, 6, Daniel & tres pueri supplicationibus deuouerunt, scilicet vt ab ortu diei in tempus precationis tres horæ porrectæ, trinitatis nobis reuerentiam declararet, pariterque à tertia ad sextam, atque inde ad nonam, per paria lucis interualla, raris dimõ-

Liber primus.

14

stionibus interminata trinitas ter die rogata colretur, Illud etiam occurrat ad probationem venerabilis trinitatis, quod Spiritus sanctus hora tertia, hoc est suo loco & numero & tempore, descendit ad terras, impleturus gratiam quam Christus promisit, Nam & sexta hora Christus passus, in nona patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim sacramento legitimis ad precem temporibus per ternas horas, trinitatis perfectio aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur, & si computetur diuturna celebritas per quaternarium vsque in vespertinum officium, hoc est quaternitas significatur, quia mundus quadrifarie diuisus, in trinitate saluatur. Siquidem & in nocte stationes & vigiliæ militares in quatuor partes diuisæ, ternis horarum spaciis secernuntur, vt & in ipsis nocturnis mundialibusq; officiis, trinitatis mysterium veneretur.

De vespertinis.

Caput XX.

Vespertinum diurni finis officij diurnæ & alternæ lucis occasus est,

Exod. 29. nis est celebratio. Deniq; hoc tempore veterum sacrificia offerri, adoleſcentique altario aromata & thus, mos erat. Cuius rei testis est hymnicus ille regio ac sacerdotali functus officio, dicens: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo domine, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. In nouo quoque testamento, eo tempore dominus & saluator coenantibus Apostolis mysteriū sui corporis & sanguinis initio tradidit, vt tempus ipsum sacrificii vespertinum ostenderet seculi. Proinde in honorem ac memoriam tantorum sacramentorum, his temporibus nos adesse decet Dei conspectibus, & personare in eius cultibus, orationum nostrarum illi sacrificium offerentes, atque in eius laudibus pariter exultantes. Vespertinum autē nominatur a sydere quod vesper vocatur, & decedente sole exoritur. De quo propheta ait. Et vesperum super filios hominum prodire facis.

Psal. 140.

Iob. 38.

De completis.

Cap. XXI.

De com-

DE completis autem celebrandis, id etiam in patrum inuenimus exemplis. Danid propheta dicente, Si ascendero in lectum strati **Psal. 131.** mei, si dederō somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, aut requiem temporibus meis donec inueniam locum domino, tabernaculum Deo Iacob. Quis non stupeat tantam in Dei amore animi deuotionem, vt somnum cibi, sine quo utiq; corpora humana deficiunt, penitus interdixerit, donec locum ac templū domino fabricandum, in pectore suo rex & Propheta reperiret! Quae res nos debet fortiter admonere, vt si ipsi locus domini volumus esse, & tabernaculum eius, ac templum cupimus haberi, in quantum possumus exempla sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur quod intelligitur: **Dor. Psal. 75.** muerunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.

De vigilijs.

Caput xxij.

ANtiqua est vigiliarum deuotio, familiare bonum omnibus sanctis.

Esai. 16. **Atis.** Esaias Propheta denique exclamat ad Dominum dicens: De nocte vigilat spiritus meus ad te deus, quia lux præcepta tua sunt super terram. Item Dauid & regio & propheticis sanctificatus unguento, ita canit, Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustitiæ tuæ. Hoc namque tempore vassator angelus

Psalm. 118.

Exod. 12. transiens, primogenita Aegyptiorum percussit. Vnde & nos vigilare oportet, ne periculo Aegyptiorum admisceamur: Iisdem etiam horis se venturum esse, in Euangelio saluator astruit. Vnde ad vigilandum auditores

Matt. 24. suos exsuscitans dicit: Beati serui illi, quos cum venerit dominus, inuenierit vigilantes, Et si vespertina hora (inquit) venerit, & si media nocte, & si galli cātu, & inuenierit eos vigilantes, beati sunt. Ideo & vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet, qui est primogenitus à mortuis.

Luce 12.

Concilium Aquisgranense sub Luciano Pio habitum cap. 13. & Rabanus lib. 2. de instit. cleric. cap. 9. p. 118 hæc verba habent et ista quæ uidentur ad contextum Isidori pertinere

Siqui

Siquidem nec uerbis solū docuit vigilas, sed etiam confirmauit exemplo: namq; testatur Euangelium, quia erat Iesus pernoctās in oratione dei. Paulus quoque & Silas in custodia Act. 16. publica circa medium noctis orantes, hymnum (audientibus cunctis) uincti dixisse memorantur, ubi terræ motu repente factō, & cōcussis carceris fundamentis, & ianux sponte apertæ, & omnium vincula sunt soluta. Vnde oportet his horis psallendi orandiq; frequentiam nos in sanctis habere officiis, finemq; nostrum vel si aduenerit sub tali actu expectare securos. Est autem quoddam genus hæreticorum, superfluas exultantium sacras vigilas, & spiritali opere infructuosas, dicentes: Iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui hæretici Græco sermone * nyctages, * nyctas hoc est somnulosi vocantur. Iste zontes autem est catholicus ordo diuinarū celebrationum, qui ab uniuersa Ecclesia Christi incommutabiliter seruatur.

Isido. de Eccles. offic.

De matutinis & de nocte dñica.

*Caput xxij. & xxiiij. **

Sabbatum autem priori populo in otio corporaliter celebratum legimus, ut figura esset in requiē, Vnde & sabbatum requies interpretatum est. Dies autem dominicus non Iudæis, sed Christianis per resurrectionem domini declaratus est, & ex illa coepit habere festivitatem suam. Ipse est enim dies primus, qui post septimum reperitur octauus, *Ecclēs 11,* vnde & in Ecclesiaste ad duorum testamentorum significationem dicitur: Illi septem & illi octo. Primo enim celebrandum sabbatum traditum est, quod erat antea requies mortuorum. Resurrectio autem nullius erat vsque ad Christum Dominum, qui resurgens à mortuis, iam nō moritur, mors illi ultra non dominabitur. Iam postquam facta est talis resurrectio in corpore domini, ut præiret in captiuitate Ecclesię, quod corpus Ecclesię speraret in fine: dies dominicus, id est, octauus qui & primus, festiuitate successit. Apparet autem hunc diem sanctis scripturis esse solennem, ipse est enim primus dies

Liber primus.

17

dies seculi, in ipso formata sunt elementa mundi, in ipso creati sunt angeli, in ipso quoque à mortuis resurrexit Christus, in ipso de calis super Apostolos sanctus descendit spiritus, manna in eodem die in eremo primum de coelo datum est. Sic enim dicit dominus. Sex diebus colligētis manna, in die autem sexto duplum colligētis. Sexta enī dies est parasceue, quæ ante sabbatum ponitur, Sabbatum autem septimus dies est quē sequitur dominicus, in quo manna primum de coelo venit, Vnde intelligant Iudæi, iam tunc prælatum esse Iudaico sabbato dominicam nostrā. Iam tūc indicatum est quod in sabbato ipsorum gratia de coelo ad eos nulla descenderet, sed in sancta dominica, in qua primum dominus eam pluit.

Exod. 16

De natali domini. Cap. xxv.

Natalis dies domini ea de causa à patribus votiue solennitatis institutus est, quia in eo Christus pro redemptione mundi nasci corporaliter voluit, prodians ex vir-

D ii

to vir-

Isido. de Eccles. offic.

ro virginis, qui erat in patris imperio. Cuius susceptæ incarnationis causa hæc fuit. Postquam enim inuidia diaboli parens ille primus spe seductus inani cecidit, confestim exul & perditus, in omni genere suo radicem malitiæ suæ & peccati transduxit, crescebatq; vehementius in malū omne genus mortalium, diffusis ubiq; sceleribus, & quod est omnium nequius, cultibus idolorum. Volens ergo Deus terminare peccatum consiluit verbo, lege & prophetis, signis, plagis, prodigiis. Sed dū nec sic quidem errores suos ammonitus agnosceret mundus, misit Deus filium suū vt carne indueretur, & hominib⁹ appareret, & peccatores sanaret. Qui ideo in homine venit, quia per seipsum ab hominibus cognosci nō potuit. Vt autē videretur, Verbum caro factum est, assumendo carnem, non mutatum in carnem. Assumpsit enim humanitatem, non amisit diuinitatem, ita idem Deus & idem homo, in natura Dei æqualis patri, in natura hominis factus est mortalis in nobis, pro nobis enim de nobis, manens quod erat, suscipiens quod non erat, vt liberaret quod fecerat. Hæc est

ergo

Liber primus.

18

ergo dominicæ natiuitatis magna sollemnitas, hæc est dies huius noua & glorioſa festiuitas, aduentus Dei ad homines factus, itaq; dies iste pro eo quod in eo natus est Christus, natalis dicitur: quemque ideo obseruare per reuolutum circulum anni festa sollemnitate debemus, vt in memoriā reuocetur quod natus est Christus.

De Epiphania.

Cap. xxvj.

Epiphaniorum diem proinde festā sollemnitate viri apostolici signauerunt, quia in eo per stellam est saluator ostensus, quando inuenērunt magi Christum in præsepio iacentem, & adorauerunt eum, offerentes ei competentia munera crinitatis, aurū, thus, mirram, regi Deo, atque homini purissimo. Ideo ergo diem hunc annuæ celebritatis sacraverunt, vt mundus agnoscat Deum quem elementa cœlus prodiderūt. Siquidem eo die idem Iesus etiam Matth. 3. Iordanis lauacro tingitur, diuisq; cœlo, Spiritus sancti descendens testimonio Dei filius esse declaratur, cuius diei nomen ex eo quod apparuit

D iu ruit

Isido. de Eccles. offic.

runt gentibus Epiphania nuncupatur. Epiphania enim Græcè apparitio vel ostensio dicitur. Tribus ergo ex causis hæc dies hoc vocabulum sumpsit, siue quia tunc in Baptismo suo Christus populis ostensus fuerit: siue quod eo die fideris ortu maris est proditus: siue quod primo signo per aquam vinum factum multis est manifestatus. Refert autem Cassianus apud Græcos natiuitatem domini & Epiphaniarum solemnitatem non bisariè, ut in occiduis prouinciis, sed vnius diei festiuitate celebrari. Epistolæ quoque Pontificis Alexandrini, ad vniuersas Ecclesias Aegypti vel monasteria diriguntur, quibus & initium Quadragesimæ et dies Paschæ denuntiantur.

De die Palmarum. Cap. xxvij.

Zachar. 9
Matth. 21. **D**ies palmarum ideo celebratur, quia in eo dominus & saluator noster sicut propheta cecinit, tendens Hierosolymam a bello seditione perhibetur. Tunc gradibus ramis palmarum multitudo plebium obuiam ei, clamauerunt, osanna, benedictus qui

Liber primus.

19

qui venit in nomine domini, rex Israel. In ramis enim palmarum significabatur victoria, qua erat dominus mortem moriendo superaturus, & tropheo crucis de diabolo mortis principe triumphaturus. In asello autem super quem sedendo Hierosolymam venit, indicabat simplicia corda gentilitatis, quæ præsidendo atque regendo perducebat ad visionem pacis. Hoc autem die symbolum Competentibus traditur, propter confinem dominicæ paschæ diu solemnitatis, ut quia iam ad Dei gratiam percipiendam festinant, fidem quam confiteantur, agnoscant. Vulgus autem ideo eum diem capitolium vocat, quia tunc moris erat laudum capita infantum, qui vngendi sunt, ne forte obseruatione Quadragesimæ sordidata, ad vñctionem accederent.

Ioan. 124

De cæna domini. Cap. xxviij.

Cœna domini, hæc est quinta feria vltimæ hebdomadis quadragesimæ, quando dominus & saluator noster post typicum illud pascha completum, ad verum transiit, myste-

Isido. de Eccles. offic.

Matt. 26.
Ioan. 13.
mysterium corporis & sanguinis sui primum Apostolis tradidit: quando post sacramenta coelestia discipulus fallax & proditor prætium à Iudæis accepit, & Christi sanguine vëdidi-

Eo etiam tempore & die saluator surgens à coena, pedes discipulorum lauit, propter humilitatis formam commendandam, ad quam docendâ venerat, sicut & ipse cōsequenter exposuit: quod etiam decebat potentissimum, vt facto doceret, quod obseruare discipulos præmoneret. Hinc est quod eodem die altaria templi, parietes & paulimenta lauantur, vasque purificantur quæ sunt domino consecrata. Qua die proinde etiam sanctum chrisma cōficitur, quia antebiduum paschæ Maria caput ac pedes domini unguento perfudisse perhibetur. Vnde & Dominus discipulis suis dixit, Scitis quia post biduum

Matt. 26. Pascha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur.

De Parasceue. Cap. xxix.

Parasceue id est sexta Sabbati, ideo in festiuitate habetur, quia in eod die Chri-

Liber primus.

20

die Christus mysteriū crucis expleuit, propter quod venerat in hunc mundum, & quia ligno percussus fueramus in Adam, rursus per ligni mysteria sanaremur. Huius enim causæ triumphus, humana pusillitas Christo per omnem mundum celebritatem annuam præbet, pro eo quod dignatus est, sanguine passionis suæ seculū redimere, & peccatū mundi per crucem morte deuicta absolvere. Cuius quidem crucis iniuriam non pertulit illa diuinitas, sed sola susceptæ humanitatis natura passa est, diuinitas vero exors iniuriæ mansit. Tripartita autē ratio dominicæ passionis ostenditur. Prima itaq; causa est, vt Christus pro reatu mundi redemptio daretur, & hostis antiquus velut hamo crucis caperetur, scilicet vt quos abforbuerat enomeret, & prædā quam tenebat amitteret: non potentia victus, sed iusticia: non dominatione, sed ratione. Secunda causa est, vt seculis hominibus vitæ magisterium præberetur. Ascendit enim crucem Christus, vt nobis & passionis & resurrectionis præberet exemplū: passionis ad confirmandam patientiam: resurrectionis ad excitandam

spem:

Spem: ut duas vitas nobis ostenderet in carne, vnā laboriosā, alterā beatā: laboriosā, quā tolerare debemus: beatā, quā sperare debemus. Tertia causa est susceptæ crucis, ut superbia seculi & inflata sapientia per crucis stultā, ut putatur, prædicationem, humiliata, corruerit: ut pateret id quod stultū Dei est, quanto sit hominibus sapientius & quanto sit fortius: tota hominum fortitudine quod infirmum Dei est.

Aphef. 3. Docet autem Apostolus Paulus nos illuminatos debere habere oculos cordis ad intelligendum quæ sit latitudo crucis, & longitudo, altitudo, & profundum. Cuius latitudo est transuersum lignum quo extenduntur manus: longitudo à latitudine deorsum versus vique ad terram: altitudo à latitudine sursum vsq; ad caput: profundum verò quod terræ inhiuxum absconditur: quo signo crucis omnis vita sanctorū describitur.

Dicitur enim homini, tolle crucem tuam & sequere me. Dum enim crucifigitur caro, cū mortificatur membra nostra super terram, fornicatio, immunditia, luxuria, & cætera, dumq; exterior homo corrumpitur ut interior res

rior renouetur de die in diem, passio est crucis. Et hæc quidem dum sint bona opera, tamen adhuc laboriosa, quorum merces requies est. Et ideo dicitur, spe gaudentes, ut cogitantes scilicet requiem futuram, cum hilaritate & laboribus operemur.

Hanc hilaritatem significat crucis latitudo in transuerso ligno, vbi figuratur manus. Per manus enī opus intelligitur: per latitudinem hilaritas operantis, quia tristitia facit angustias. Porro per altitudinem crucis, cui caput adiungitur, expectatio supernæ retributionis de sublimi iustitia Dei significatur, ut & ipsa bona opera non propter beneficia Dei terrena ac temporalia faciendi credantur, sed potius propter illud quod desuper sperat fides quæ per dilectionem operatur. Iam verò per longitudinem, qua totum corpus extenditur, ipsa tolerantia significatur, ut longanimēs permaneamus: unde longanimēs dicuntur. Per profundum autem hoc est partem illam ligni quæ in terræ abdito defixa latet, sed inde confurgit omne quod eminet, infernabilia indicantur iudicia Dei: de quibus occurrunt

bus occulta eius voluntate vocatur
homo ad participationem tantę gra-
tię, alius sic, alius autem sic.

De Sabbato Pasche. Cap. xxx.

Sabbati paschalis veneratio hinc
celebratur, pro eo quod eadē die
Dominus in sepulchro quieuit,
Vnde bene Hebręo sermone sabba-
tum requies interpretatur, siue quod
dominus in eo requieuit die, mundo
perfecto: siue quod in eo dominus et
redemptor noster quieuit in sepul-
chro. Hic autem dies inter mortem
Christi & resurrectionem medius
est, significans requiem quādam ani-
marum ab omni labore, omniq; mo-
lestia post mortem, per quā fit tran-
situs post resurrectionem carnis ad
illam vitam, quam dominus noster
Iesus Christ⁹ sua resurrectione prę-
monstrare dignatus est.

De pascha.

Caput xxxj.

Iam verò Paschale sacramentum,
quod nūc in saluatoris nostri my-
sterio ma-

sterio manifestissimē celebratur, in
veteri testamento figuratiter primiū
gestum est, quando agno occiso, pa-
scha celebravit populus dei in Aegy-
pto, cuius figura in veritate comple-
ta est in Christo, qui sicut ovis ad
occisionem ductus est, Cuius sangui-
ne illitis postibus nostris, id est, cuius
signo crucis signatis frontibus no-
stris, à perditione huius seculi, tanq̃
à captiuitate Aegyptia liberamur.
Cuius quidem diem paschalis resur-
rectionis, non solum pro eo celebra-
mus, quod in eodem à mortuis resur-
rexit, sed etiam pro aliis sacramentis
quę per eundem significantur. Quia Rom 4.
enim sicut dicit Apostolus, mortuus
est propter peccata nostra, & resur-
rexit propter iustificationem nostrā,
transitus quidem de morte ad vitam
in illa passione Domini & resurre-
ctione sacrat⁹ est. Nam & voca-
bulum istud quod pascha dicitur nō
Gręcum sed Hebręum est, neque
enim à passione, quā Gręcē di-
cūt Parthe, sed à transitu Hebręo ver-
bo Pascha appellatum est, quod
& maximē Euangelista expresit,
cum celebraretur à Domino Pascha

Exod. 12.

Rom 4.

E iii

cum

Isido. de Eccles. offic.

cum discipulis suis. Cum vidisset
(inquit) Iesus, quia venit hora eius
ut transiret de mundo ad patrem.
Transitus ergo de hac vita mortali in
aliam vitam immortalem, hoc est de
morte ad vitam, in passione domini
& in resurrectione commendatur.
Hic transitus modo à nobis agitur
per fidem, quæ nobis datur in remis-
sionem peccatorum quando conse-
pelimur cum Christo per baptis-
mum, quasi à mortuis transeuntes, de pei-
oribus ad meliora, de corporalibus ad
spiritualia, de conversatione huius vite
ad spem futuræ resurrectionis & glo-
riæ. Propter ipsum ergo initium no-
uæ vitæ ad quam transimus, & pro-
pter ipsum novum hominem quem
rubemur induere & exuere veterem,
vetus fermentum expurgantes, ut si-
mus noua conspersio, quoniam pa-
scha nostrum immolatus est Chri-
stus, Propter hanc vitæ novitatē pri-
mus mensis in anni mēsis celebra-
tioni huic attributus est, nam ipse di-
citur mensis novorum. Quia ve-
rò in tempore toto seculi nunc tertiu
tempus apparuit, ideo resurrectio do-
mini tridua est. Primum enim tem-

Liber primus.

23

tempus est ante legem, secundum sub
lege, tertium sub gratia, ubi iam ma-
nifestatum est sacramentum, quod
ante erat in prophetico enigmate oc-
cultum; Hoc ergo in lunari numero
significatur. Quia enim septenarius
numerus solet in scripturis ad quan-
dam perfectionem mysticus appare-
re, in tertia hebdomada lunæ pascha
celebratur, id est, qui dies occurrerit
dominicus à quindécimo in xxi.
Sed nec solum propter tempus ter-
tium, quia inde incipit hebdomada
tertia, sed etiam propter ipsam con-
versionem lunæ, Tunc enim illa ab
inferioribus ad superiora convertitur,
& hæc nobis de luna similitudo
assumitur, de visibilibus ad invisibi-
lia, de corporalibus ad spiritualia sa-
cramenta transire, ut magis magisq;
huic seculo moriamur, & vita nostra
abscondita sit cū Christo, omnemq;
lucem studii nostri, quæ ad inferiora
vergebat, ad superiora convertamus,
ad illam scilicet æternam contempla-
tionem immutabilis veritatis. Usque
ad xxi. ideo pascha observatur pro-
pter numerum septenarii quo uni-
versitas sæpe figuratur, qui etiam ipsi
ecclesiæ tribuitur, propter instar uni-

Collos. 3.

Isido. de Eccles. offic.

ueritatis, ideoque & Ioannes Apostolus in Apocalypsi scripsit septem Ecclesiis. Ecclesia vero adhuc in ista mortalitatis carne constituta, propter ipsam mutabilitatem, lunæ nomine in scripturis saepe vocatur. Quod vero anniuersarius dies Paschalis non ad eundem diem anni redit, sicut dies quo creditur dominus natus, hoc fit propter dominicum diem et lunam. Manifestum est enim, quo die dominus crucifixus sit, et in sepulchro fuerit, & resurrexit. Adiuncta est enim ipsorum dierum observatio per Niceni consilium uniuerso orbi Christiano & persuasum eo modo pascha celebrari oportere, ut non solum lunam paschalem, sed & diem dominicum in quo resurrexit à mortuis expectare debeamus. Inde est quod ad eundem diem anni non reuertitur pascha, nam Iudaei tantundem mensem hororum & lunam obseruant, diem autem addendum patres nostri censuerunt, ut & nostra festiuitas à Iudaeorum festiuitate disungeretur.

De ascensione domini. Cap. xxxij.

Ascensionis dominicæ solennitas ideo celebratur, quia in eodem die post

Liber primus.

24

die post mundi victoriam, post inferni regressum, Christus ascendisse memoratur ad coelos, sicut scriptum est, Ascendit in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quæ festiuitas ideo per reuolutum circum annorum celebratur, ut humanitas assumptæ carnis ascendenti ad dexteram patris in memoriam reuocetur, cuius corpus ita in celo esse creditur, ut erat quando ascendit, quod & vox angelica protestatur dicens, Sic ueniet quemadmodum vidistis. Act. 1. eum euntem in coelum, id est, in eadē specie carnis atque substantia, cuius profecto carnis immortalitatem donauit, naturam non abstulit. Dextera autem patris, ad quam idem filius sedere creditur, non est corporea, quod nefas est de Deo sentire. Sed dextera patris est beatitudo perpetua, quæ sanctis in resurrectione promittitur, id est, sanctæ ecclesiæ, quæ est corpus Christi, sicut & sinistra eius rectè intelligitur miseria & poena perpetua, quæ impiis dabitur.

De Pentecoste. Cap. xxxiij.

Initium sanæ & causæ festiuitatis Pentecostes, paulo latius repetenda est.

E v est.

est. Pentecostes enim dies hinc co-
 nit exordium, quando dei vox in Si-
 na monte desuper intonantis au-
 dita est, & lex data Moyfi. In nouo
 autem testamento Pentecoste coepit,
 quando aduentum sancti spiritus,
 quem Christus promissit, exhibuit,
 quem ait non esse venturum nisi ipse
 ascenderet in celum: denique dum
 portam coeli Christus intrasset, decē
 diebus interpositis intremulit subito
 orantibus Apostolis locus, & descen-
 dente spiritu sancto super eos, inflam-
 mati sunt, ita vt linguis omnium gen-
 tium Dei magnalia loquerentur. Ad-
 uentus itaque sancti spiritus de coelo
 supra Apostolos, in varietate diffu-
 sus linguarum, solennitatem trans-
 misit in posteros, eaq; de causa Pen-
 tecoste celebratur, & dies ipse proin-
 de insignis habetur. Concordat au-
 tem hæc festiuitas Euangelii, cum se-
 stiuitate legis. Illic enim posteaquā
 agnus immolatus est, interpositis
 quinquaginta diebus, data est lex Moy-
 si, scripta digito Dei: hic postquā occi-
 sus est Christ⁹, qui sicut ovis ad im-
 molandum ductus est, celebratur ve-
 rum Pascha, et interpositis quinquaginta
 diebus, datur spiritus sanctus, qui

Act. 2.

Eccl. 11.

qui est digitus Dei, super cxx. disci-
 pulos Moysæ ætatis numero con-
 stitutos. Siquidem & hæc festiui-
 tas aliud obtinet sacramentum. Con-
 stat enim ex septimana septimana-
 rum. Sed dierum quidem septimanæ
 generant eandē Pentecosten, in qua
 he peccati remissio per spiritum san-
 ctum. Annorū verō septimanæ quin-
 quagesimum annum faciunt, qui apud
 Hebræos iubileus dicitur, in quo
 similiter terræ fit remissio, & seruo-
 rum libertas, & possessionum resti-
 tutio, quæ preclo erant comparata.

Septies etenim septem multiplica-
 ti, quinquagenarium ex se generant
 numerum, assumpta monade, quam
 ex futuri seculi figura præsumptam
 esse, maiorum authoritas tradidit. Fit
 enim ipsa & octaua semper & pri-
 ma, imò ipsa est semper vna quæ est
 dominica dies. Necessè est enim sab-
 batismum animarum populi Dei il-
 lue occurrere atque ibi compleri, vbi
 datur pars his qui octo, sicut quidam
 differens, Salomonis dicta sapienter Eccl. 11.
 exposuit. Idcirco autē totius quin-
 quagesimæ dies post domini resur-
 rectionem resoluta abstinentia in so-
 la letitia celebrantur, propter figurā
 futu-

futuræ resurrectionis, vbi iam nō labor sed requies erit letitiæ. Ideoque his diebus nec genua in oratione flectuntur, quia sicut quidam sapiens ait: Inflexio genuum poenitentiae & luctus indicium est. Vnde etiam per omnia eandem in illis solennitatem, quam die dominico custodimus, in qua maiores nostri nec ieiunium agendum, nec genua esse flectenda, ob reuerentiam dominicæ resurrectionis tradiderunt.

*De festiuitatibus martyrum.
Caput xxxiiij.*

Festiuitates Apostolorum seu in honore martyrum festiuitates antiqui patres in venerationis mysterio celebrari sanxerūt, vel ad excitandum imitationem, vel vt meritis eorum consociemur, atque orationibus adiuuemur, ita tamen vt nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum offeramus, quamuis in memoriis martyrum constituamus altaria. Quis enim antistitum, in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit, offerimus tibi Petre, aut Paule,
aut

aut Cypriane, sed quod offertur, offertur Deo qui martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit, quo ex ipsorum locorum amore maior affectus exurgat ad augendam charitatem, & in illis quos imitari possumus, & in illo quo adiuuante possumus. Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Evangelica virtute passionem paratum esse sentimus. Sed illos tāto deuotius, quāto securius post certamina omnia superata, quanto etiam fidentiore laude prædicamus iam in illa vita feliciores victores quā in illa adhuc vsque pugnantes. At verò illo cultu, qui Græcè latría dicitur, Latine vno verbo dici non potest, cum sit quædam propriè diuinitatis debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus nisi vnum Deum. Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificii, vnde & idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent, nullo modo aliquid tale offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam ange-

angelo. Et quisquis in hunc erro-
rem dilabitur, corrigitur per sanam
doctrinam, siue vt corrigatur, siue vt
caueatur, dum etiam ipsi sancti vel
homines, vel angeli exhiberi sibi no-
lunt, quod vni Deo deberi norunt.
Apparuit hoc in Paulo & Barnaba,
cum commoti miraculis, quæ per
eos facta sunt Lyaonii tanquã diis
immolare voluerũt. Conscissis enim
vestibus suis, confitentes & persua-
dentes se deos non esse, ista sibi fieri
vertierũt. Apparuit et in angelis, sicut
in Apocalypsi legimus, Angelum se
adorari prohibentem ac dicentẽ ado-
ratori suo: Vide ne feceris, conseruus
tuus sum, & fratrum tuorum: Deum
adora. Recte itaque scribitur homini
ab angelo prohibitum esse adorare,
nisi vnum Deum, sub quo ei esset &
ille conseruus. Non ergo sit à nobis
ille diuinæ religionis cultus in ange-
los aut in martyres, quia non sic ha-
bentur vt tales honores querant vt
Deus, quia nec ipsi volunt se coli pro
Deo, sed illum à nobis coli vult quò
illuminante latantur. Honorandi sunt
ergo martyres propter imitationem,
non adorandi propter religionẽ: ho-
norandi charitate, non seruitute.

ANnuas festiuitates ecclesiãrũ ex
more veterum celebrari in Euã-
gelio legimus, vbi dicitur, Facta
sunt Encenia Hierosolymis. Encen-
nia autem festiuitas erat dedicatio.
nis templi, Gracẽ enim Kanon dicitur
nouum. Quodcumque enim
nouum aliquid fuerit dedicatũ, En-
cencia vocatur. Illum enim diem quo
dedicatum est templum à Salo-
mone, sicut Regum liber & Para-
lipomenon narrat, Iudæi solenni-
ter celebrabant, & ipse dies apud
illos festus agebatur: qui vsus in illis
exoleuit, quia caruerunt et cultu &
templo, Christiani autem seruãt mo-
rem illum patrum, in quos gloria
translata videtur. Omnes autem fe-
stiuitates pro varietate religionũ di-
uersaque in honorem martyrum tem-
pora, ideo à viris prudentibus insti-
tuta sunt, ne fortẽ rara congregatio
populi fidem minueret in Christo.
Propterea ergo dies aliqui constituti
sunt, vt in vnum omnes pariter con-
uenirent, vt & conspectu mutuo & fi-
des crescat, & letitia maior oriat.

Ioan. 10.

* qui: for-
tẽ quãdo

Ieiuniorum tempora secundum scripturas sacras in. sunt, in quibus per abstinentiam & lamentū poenitentia, domino supplicandum est: & licet omnibus diebus orare & abstinerere conueniat, his tamen temporibus amplius ieiunium & poenitentia seruare oportet. Primum ieiunium quadragesimæ est, quod à veteribus libris coepit ex ieiunio Moyfi & Helix, & ex Euangelio, quia toridem diebus dominus ieiunauit, monstrans euangelium non dissonare à lege & prophetis. In persona quippe Moyfi lex, in persona Helix propheta accipiuntur, inter quos in monte Christus gloriosus apparuit, ut euidentius emineret quod de illo dicit Apostolus, Testimonium habens ex lege & Prophetis. In qua ergo parte anni congruentius observatio quadragesimæ constitueretur, nisi consiliis, atq; contigua dominice passionis, quia in ea significatur hæc vita laboriosa, cui etiam opus est continentia, ut ab ipsius mundi illecebris ieiunemus, in sola manna uiuentes, id est, coelestibus spiri-

spiritualibusq; præceptis. In numero autē quadragenario vita ista propterea figuratur, quia denarius est perfectio beatitudinis nostræ, creatura autem septenario figuratur, quæ adheret creatori, in quo declaratur unitas trinitatis per vniuersum mundum temporaliter adnuntiata. Et quia mundus à quatuor ventis describitur, & à quatuor elementis erigitur, & à quatuor anni temporū vicibus variatur, denarius quater ductus in quadraginta consummatur, quo numero ostenditur ab omni temporum delectatione abstinendum, ac ieiunandum esse, & castè continenterq; viuendum.

Licet & aliud sacramenti mysterium exprimitur, quod quadraginta diebus eadem ieiunia celebratur. Lege enim Mosaiica vniuerso populo generaliter est præceptum, decimas & primitias domino Deo offerre. Itaque dum in hac sententia principia voluntatum consummationesq; operum nostrorum refertur ad dei gratiam admonemur, in supputatione tamen quadragesimæ summa ista legalium decimarum expletur. Totū enim anni tempus xxxvi. dierum numero decimatur, subtrahis enim à

Isido. de Eccles. offic.

quadragesima diebus dominicis, quibus ieiunia resoluuntur, his diebus quasi pro totius anni decimis ad Ecclesiam concurremus, actuumq; nostrorum operationem Deo in hostia iubilacionis offerimus. Cuius quidē quadragessimę legibus, sicut ait no-

Collat. 21 Ister Calsianus quique perfecti non tenentur, nec exigui huius canonis subiectione contenti sunt. Quę pro-
fecto illis, qui per totum anni spatium deficiis ac negotiis secularibus implicantur, Ecclesiarum principes statuerit, ut vel hac legali quodammodo necessitate constricti, his saltem diebus vacare domino cogerentur, ac dierum vite sue, quos totos quasi quosdam fructus fuerant voraturi, ut decimas domino dedicarent.

De Ieiunio Pentecostes.

CAP. XXXVII.

Secundum ieiunium est, quod iuxta canones post Pentecosten alio die inchoatur, secundum quod &

Deut. 16. Moyses ait, Initio hordearii mensis, facietis vobis hebdomadas septem. Hoc ieiunium a plerisque ex autho-

ritate

Liber primus.

29

ritate Evangelii, post Domini ascensionem completur, testimonium illud dominicum historialiter accipientibus, ubi dicitur. Nunquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Veniet autem dies, cum Math. 9.
auferetur ab illis sponsus, & tunc ieiunabunt. Dicunt enim post resurrectionem domini xl. illis diebus, quibus cum discipulis postea legitur conversatus, non oportere ieiunare, nec lugere, quia in lætitia sumus. Postea vero cum tempus illud expletur, Christi Act. 1.
stus volans ad celos, præsentia corporali recessit. Tunc indicendum ieiunium est, ut per cordis humilitatem & abstinentiam carnis, mereamur à coelis promissum Spiritum sanctum accipere.

De Ieiunio septimi mensis.

CAP. XXXVIII.

Tertium ieiunium est quod à Iudeis agebatur post tabernaculorum solennitates, quod decima die septimi mensis celebrat Ecclesia. Hoc enim primum in lege à domino institutum est, dicente ad Moysen.

F ii sen.

sen. Loquere filiis Israel, dicens, decima die septimi mensis dies expiationis vocabitur, & sanctus erit vobis, & humiliabitis animas vestras in ieiunio. Omnis anima quæ afflicta non fuerit & se non humiliauerit in ipso die ieiunio, exterminabitur de populo suo. Omnis anima quæ fecerit opus in ipso die, peribit anima illa de populo suo. Quo quidē ieiunio vltos fuisse antiquos, Ezdræ liber meminit. Postquam enim redierūt (inquit) filii Israel in Hierusalem, & fecerunt sibi tabernaculorum letitiam magnam, dehinc conuenerunt in ieiunio & saccis, & humus super eos, & steterunt & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum, & confurrexerunt ad standum, & legerunt in volumine legis domini Dei sui, quater in die, et quater in nocte, confitebantur & adorabant dominum deum suum. Hoc etiam mense septimo, sol secundum computum incipit facere minus de die, & nox esse maior, id est, octauo Calendarū octobris, quādo æquinoctium est. Ideoq; & ieiunium habetur in hoc mense, quia ostenditur, in defectione solis & noctis augmento, vita nostra de-

fice-

ficere adueniente morte, quæ mors iudicio Dei & resurrectione superatur.

De Ieiunio Calendarum Nouembrium. Caput xxxix.

Quartum ieiunium Calendarum nouembrium est, quod diuina autoritate institutum vel institutum est, Hieremix prophete testimonio, dicente ad eum domino, sacris dominum ad misericordiam prouocauerunt.

De Ieiunio Calendarum Ianuariarum. Caput XL.

Præter hæc autem legitima tempora ieiuniorum, omni sexta feria propter passionem domini à quibusdam ieiunatur, sed & sabbati dies à plerisque, propter quod in eo Christus iacuit in sepulchro, ieiunio cōsecratus habetur, scilicet ne Iudeis exultando præbeatur, quod Christus sustinuit moriendo. Die autem dominico semper esse reficiendum, ut resurrectionem Christi & gaudiū no-

Isido. de Eccles. offic.

strum gentibus prædicemus, præsertim cum Apostolica sedes hanc regulam seruet. Post pascha autē vsque ad Pentecosten licet traditio Ecclesiarum abstinentiæ rigorem prandii relaxauerit, tamen si qui monachorum vel clericorum ieiunare cupiunt, non sunt prohibendi, quia Antonius & Paulus & cæteri patres antiqui, etiam his diebus in eremo leguntur abstinnisse, neque soluisse abstinentiā, nisi tantum die dominico. Quis enim parsimoniam non laudet, ieiunium non prædicet? Ieiunium res sancta est, opus celeste, ianua regni, forma futuri, quod qui sanctè agit, Deo iungitur, alienatur mundo, spiritualis efficitur. Per hoc enim prosternuntur vitia, humiliatur caro, diaboli tentamenta vincuntur.

De Triduanæ ieiunij consuetudine.

*Caput XLI. **

Hæc & alia multa sunt quæ in Ecclesiis Christi geruntur, ex quibus tamen quædā sunt quæ in scripturis canonicis commendantur, quædā quæ non sunt quidem scripta, sed tamen tradi-

Liber primus.

31

tradita custodiuntur. Sed illa quæ toto orbe terrarum seruatur, vel ab ipsis Apost. vel ab autoritate principali consiliorum instituta intelliguntur, sicut Aug. epi. stol. 118. dñi passio, & resurrectio, & ascensio in coelum, & aduentus spūs sancti, quæ reuoluto die anni ob. memoriā celebrantur, sed & si quid aliud est quod seruatur ab vniuersis, quaque se diffundit ecclesia. Alia verò quæ variè per diuersa loca obseruantur, sicut est quod aliqui ieiunant sabbato, alii non, alii quotidie communicant, alii certis diebus, alii nullis dies præmittitur, quo non offeratur sacrificium, alii sabbato tantum offertur & dñico, alibi tantum dñico, & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest. Totum hoc genus rerum, ut quibuscumque placuit sacerdotibus ecclesie vel religionis cui præerat, instituerunt, nec disciplina in his melior est graui prudentique christiano, nisi, ut eo modo agat quo agere viderit ecclesia ad quam fors deuenerit. Quod enim neque contra fidem neque contra mores bonos haberet, indifferenter sequendum, & propter eorum inter quos viuuntur, societatem seruandum est, ne per diuersitatem obseruationum schismata generentur.

De Carniu visu vel pisciu. Cap. xliiii. Car.

- C**arnes autem & vinū post diluuiū hoibus in esum concessā sunt, nā in initio permissū nō fuerat, nisi tantū illud vt scriptū est. **Genes. 1.** Lignū fructiferū, & herbā seminalē dedi vobis in escam. Postea verō per **Genes. 9.** Noe data sunt in esum cūcta aīalia, vini quoq; tunc attributa licētia est. Sed postq̃ Christus, qui est principī & finis, apparuit, hoc quod in principio suspenderat, etiā in temporum fine retraxit, loquens per Apostolum suum. Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinū. **Rom. 14.** Et iterum. Qui infirmus est, holera māducet. Nō igitur quia carnes mālæ sunt, ideo prohibētur, sed quia earum epulæ carnis luxuriam gignūt, **1. Cor. 6.** & fomes & nutrimentum omnium vitiōrum sunt. Esca ventri, & venter escis, Deus autem & hunc & hāc destruet. Piscem sanē quia eum post resurrectionem accepit dominus, possumus māducare. Hūc enim nec Saluator nec Apostoli prohibuerunt.

Explicit liber primus.

HIERONYMVS
VV E L L A V S
L E C T O R I.

NE Typographiam nostrā supine negligētie accusēs Candide Lēctor, eō quē ante ultimū hoc caput desiderētur duo 42. nōpe et 43. quæ tamē a S. Presule Isidoro sub exordia libri in indice notata sunt: scias nos hic secutoresse exemplaria typis euulgata Antuerpiæ & Lutetiæ: siquidem manu scripta nulla cōquirere licuit. Alioqui facile est aduertere, etiā desiderāri cap. 23. & 24. 40. & 41: Quibus asteriscum apposui, ne bareat Lēctor, dum viderit subiuncta sita prapósito titulo non respondere. Sed & 39. cap. quod est de ieiunio Cal. Nouembrium omnino mutisum est, quod etiam ē Rabano constat.

G stat.

*stat. Et hæc quibusdam, ut spero,
occafionem dabunt ad dandum
exemplar unde hi libelli magis
integrè & castigatè excudi
possint.*

P R O L O G U S I N
librum secundum.

QUoniã origines cau-
sãsq; officiorum, quæ
in communi ab Ec-
clesia celebrantur, ex parte ali-
qua explicuimus, deinceps
exordia eorum quæ diuino
cultu ministeria religionis
impenduntur, ordine
prosequamur.

De cle-

	33
D E Clericis.	1.
De Regulis clericorum.	2.
De generibus clericorum.	3.
De Tonsura.	4.
De sacerdotibus.	5.
De Corepiscopis.	6.
De Presbyteris.	7.
De Diaconibus.	8.
De custodibus sacrorum.	9.
De Subdiaconibus.	10.
De Lectoribus.	11.
De Psalmistis.	12.
De Exorcistis.	13.
De Ostiariis.	14.
De Monachis.	15.
De Pœnitentibus.	16.
De Virginibus.	17.
De Viduis.	18.
De Coniugatis.	19.
De Catechumenis, exorcismo & sa- le.	20.
De Competentibus.	21.
De Symbolo.	22.
De Regula fidei.	23.
De Baptismo.	24.
De Chrismate.	25.
De Manus impositione, vel confir- matione.	26.

G ii

De cle-

ITaque omnes qui in Ecclesiastici ministerii gradibus ordinati sunt, generaliter clerici nominantur. Clericos enim vel clericos hinc appellatos doctores nostri dicunt, quia Mathias forte electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum, & sic omnes, quos illis temporibus Ecclesiarum principes ordinabant, forte eligebant. Nam clericos fors interpretatur, unde & hereditas. Græcè cleronomia appellatur, & hæres clericorum. Proinde ergo clericos vocari aiunt, eo quod in sortem hereditatis domini dantur, vel pro eo quod ipse dominus fors illorum est, sicut de eis scriptum est, loquente domino, ego hereditas eorum. Unde oportet ut qui Deum hereditate possident, absque vllō impedimento seculi, Deo seruire studeant, & pauperes spiritu esse contendant, ut cōgruū illud Psalmistæ dicere possint, Dominus pars hereditatis meæ.

De regulis clericorum.

CAPVT II.

His igitur

His igitur lege patrum cauetur, ut à vulgari vita seculosi, à mundi voluptatibus sese abstineant, nec spectaculis, nec pompis intersint, conuiuia publica fugiant, priuata non tantum pudica, sed & sobria colant. Vfus nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cuiusquam studium appetant, amorē pecuniæ quasi materiam cunctorum criminum fugiant, secularia officia negotiaque abiciant, honores per ambitiones non subeant. Pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant; dolos & coniurationes caueant; odium, æmulationem, obreptionem atque inuidiam fugiant. Non vagis oculis, non infieni lingua, aut petulanti, tumidoque gressu incedant, sed pudorē ac verecundiam mentis, simplici habitu incessuque ostendant. Obscenitatem etiam verborum, sicut operum penitus execrentur. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, contubernia extraneorum fornicinarum nulloatenus appetant, castimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conseruare studeant, aut certe vnius matrimonii vinculo foderentur, Senioribus quoque

Isido. de Eccles. offic.

quoque debitam obedientiam præbeant, neque villo iactantiæ studio semetipsos attollant. Postremo in doctrina, in lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio iugi incumbant, Tales enim esse debent, qui diuinis cultibus se mancipando student, scilicet ut dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiâ populo ministrant.

*De generibus clericorum.
Caput III.*

DVo sunt igitur genera clericorum, vnum ecclesiasticorum sub regimine episcopali degentium, Alterum Acephalorum, id est, sine capite quem sequantur ignorantium. Hos neque inter laicos secularium officiorum studia, neque inter clericos religionis delectat diuina, sed solutos atque oberrantes, sola vaga vita complectitur. Quique dum nullum metuentes, explendæ voluptatis suæ licentiâ conlectantur, quasi animalia bruta libertate ac desiderio suo fruuntur, habentes signum religionis, non religionis officium, Hippocentauris similes, neque equi, neque homines, mixtiq;

(v)

Liber secundus. 35

(ut ait Poeta) genus, prolesque biformis. Quorum quidem sordida atque infami numerositate, satis superque nostra pars Occidua polluitur.

De tonsura. Caput IIIL.

TOnsuræ ecclesiasticæ vsus à Nazareis, nisi fallor, exortus est, qui prius crine seruato, denuo post vitæ magnæ continentiam deuotione completa, caput radebant, & capillos in ignem sacrificii ponere iubebantur, scilicet ut perfectionem deuotionis suæ domino consecrarent. Huius ergo exempli vsus ab Apostolis introductus est, ut hi qui in diuinis cultibus mancipati, domino consecrantur, quasi Nazarei, id est, sancti Dei, crine præciso innouentur. Hæc quippe & Ezechiel propheta iubetur. Dicente domino, Tu fili hominis, sume tibi gladium acutum, & duc es per caput tuum & barbam: vide licet quia & ipse sacerdotali genere Deo in ministerium sanctificationis deserviebat. Hoc & Nazareos illos Priscillam & Aquilam in Actibus Act. 18. Apostolorum primos fecisse legimus.

G iiii

mtt,

scriptum est, Petro Apostolo docen- 1. Petri 2.
te, Vos estis genus electum, regale sa-
cerdotium.

De sacerdotibus.

Cap. V.

Initium quidem Sacerdotii Aaron
fuit, fuerit enim filii Aaron, & ipsi
sacerdotes, quibus merito aditare
debuisse Levitæ; sicut summo sa-
cerdoti, sed & hoc fuit inter summum
sacerdotem Aaron & filios eiusdem
Aaron, qui & ipsi sacerdotes fuerit,
quod Aaron super tunicam accipie-
bat poderem, stolam sanctam, coro-
nam auream, mitram, et zonam, bra-
chiale aureum, & superhumerali, &
cetera quæ supra memorata sunt Fi-
lii autem Aaron super tunicas lineas
cincti tantummodo & thyarati, in
astabant sacrificio Dei. Sed forsitan
queritur & hoc: cultus figuram facie-
bat Moyses? Si enim filii Aaron presby-
terorum figuram faciebant, et Aaron
summum sacerdotis, id est, episcopi.
Moyses cuius? indubitanter Christi.
Et verè per omnia Christi, quoniam
similitudo fuit mediatoris Dei, qui
est inter Deum & hominem Ie-
sus Christus, qui est dux populo-
rum, verus princeps sacerdotum, &

G v domi-

*** Paulum** mus, & Petrum quoque Apostolum,
& quosdam discipulorum Christi,
qui in huiusmodi cultu imitandi ex-
titerunt. Est autem in clericis ton-
sura signum quoddam quod in cor-
pore figuratur, sed in animo agitur,
scilicet ut hoc signo in religione vitia
rescentur, & criminibus carnis no-
stræ quasi crinibus exuamur, atque
inde innouatis sensibus ut comis ru-
dibus enitescamus, expoliantes nos
iuxta Apostolum veterem hominem
cum actibus suis, & induentes no-
uum qui in agnitionem Dei renoua-
tur. Quam renouationem in mente
oportet fieri, sed in capite demonstra-
ri, ubi mens nescitur habitare.

Quod verò de tonsura capite supo-
rius, inferius circuli corona relinqui-
tur, sacerdotium regnumque ecclesie
in eis existimo figurari: Thiaa enim
apud veteres constituebatur in capite
sacerdotum. Hæc ex bysso confecta
rotunda erat quasi sphaera media, &
hoc significatur in parte capitis ton-
sa. Corona autem latitudo aurei est
circuli, quæ regum capita cingit.
Vtrumque itaque signum exprimitur
in capite clericorum, ut inopieatur cuius
quodam corporis similitudine quod
scriptum

dominus pontificum, cui est honor
& gloria in secula seculorum amen,
hactenus de primordiis sacerdotali-
bus in veteri Testamento diximus.

In nouo autem Testamento post
Christum sacerdotalis ordo à Petro
Apostolo cepit, ipsi enim primum
datur pōtificatus in ecclesia Christi,
Sic enim loquitur ad eum dominus.

Matth. 16

Tu es (inquit) Petrus, & super hanc
petram ædificabo ecclesiam meam,
& reliqua vsque ad regni colorum.
Hic ergo ligandi soluediq; potesta-
tem primus accepit, primusq; ad fi-
dem populum virtute sue prædica-
tionis adduxit, si quidem & ceteri
Apostoli cum Petro par consortium
honoris & potestatis acceperunt, qui
etiam in toto orbe dispersi, Euange-
lium prædicauerunt. Quibusq; de-
cedentibus successerūt Episcopi, qui
sunt constituti per totum mundum
in sedibus Apostolorum, qui nō iam
ex genere carnis & sanguinis eligen-
tur, sicut primum secundum ordinem
Aaron, sed pro vniuscuiusq; vita me-
ritq;, quod in eū Dei gratia cōtule-
rit, sicut ad Heli dominus pronun-
tiauit dicens. Hæc dicit dominus deus
Israel. Dixi, domus tua & domus

Reg. 2.

pa-

patris tui permanebunt coram me,
vsque in æternum, & nunc dicit do-
minus, nequaquam, sed glorificantes
me glorificabo, & qui me spernit,
spēdetur. Quatuor autem genera
sunt Apostolorum, vnum tantum à
domino vt Moyses, Alterum per ho-
minem & Deum vt Iosue, Tertium
tantum per hominem, sicut his tem-
poribus multi fauore populi & po-
testatum in sacerdotium subrogan-
tur. Quartum autem genus ex se est,
vt pseudoprophetæ & pseudoapo-
stoli. Quid sit autem nomen aposto-
lorū, apostoli in Latina lingua missi
interpretatur, quia ipsos misit Chri-
stus Euāgelizare ad illuminationem
omnium gentium. Episcopatus
autem, vt quidam prudentium ait,
nomen est operis, non honoris, Gre-
cū est enim, atque inde ductū vo-
cabulū, quod ille qui superefficatur,
super intendit, curam scilicet subdi-
torum gerens, Scopus quidem inten-
tio est. Ergo episcopos Latine super
intendentes possumus dicere, vt in-
telligat non se esse episcopum, qui nō
prodesse, sed præesse dilexerit.

Quod verò per manus impositionem
à præcessorib⁹ Dei sacerdotibus
episco-

Gen. 27.
48.
Num. 27.

episcopi ordinantur, antiqua institutio est. Isaac enī patriarcha sanctus, ponens manum suam super caput Iacob, benedixit ei, similiter et Iacob filiis suis, sed & Moyses super caput Iosue manum suam imponens, dedit ei spiritum virtutis, et ducatus, in populo Israel. Sic & supernus impletor legis & prophetarum, dominus noster Iesus Christus, per manus impositionem apostolis suis benedixit, sicut in Evangelio Lucæ scriptū est, & perduxit eos trans Bethaniam, & eleuavit manus super eos, & benedixit eos. Factum est autem cum benedixisset illis, discessit ab eis, & ipsi reuersi sunt in Hierusalem cum gaudio magno. Et in Actibus Apostolorum ex præcepto spiritus sancti Paulo & Barnabæ ab Apostolis manus imposita est in episcopos, & sic missi sunt ad Euāgelizandum.

Quod autem à trigésimo anno sacerdos efficitur, ab ætate scilicet Christi sumptum est, ex qua idem orsus est prædicare, Hæc autem ætas, profectu iam non indiget paruulorum, sed perfectionis vi plena est & robusta, & ad omnem disciplinæ ac magisterii exercitium præparata.

Quod

Quod verò vnus matrimonii virginalis sint qui eligendi sunt in ordinem pontificatus, & in veteri lege mandatum est, & plenius scripsit Apostolus dicens, Vnus vxoris virū, Leuit. 21. Sacerdotem quærit Ecclesia, aut de 1. Tim. 3. monogamia ordinatum, aut de virginitate sanctum. Digamo enim aufertur agere sacerdotium. Porro quod episcopus non ab vno sed à cunctis conprovincialibus episcopis ordinatur, id propter hæreses institutum agnoscitur, ne aliquid contra fidem Ecclesiæ vnus ordinantis tyrannica auctoritas moliretur. Propterea ab omnibus conuenientibus constituitur, ac nō minus quā à tribus præsentibus, cæteris consentientibus testimonio literatum. Huic autē dñi consecratur, datur baculus, vt eius iudicio subditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum sustineat. Datur & anulus propter signum pontificalis honoris, vel signaculum secretorū, Nam multa sunt quæ carnalium minusque intelligentium sensibus occultantes sacerdotes quā sub signaculo abscondunt, ne indignis quibusque sacramenta Dei aperiantur, Iam verò quod seculares

vir

viri nequaquam ad ministrandū Ecclesie assumantur, eadem authoritas apostolica monet & dicit, manus cito nemini imposueris. Et iterum nō neophytum, ne in superbiam elatus putet se nō tam ministerium humilitatis, quā administrationem secularis potestatis adeptum, & condemnatus superbia sicut diabolus per instantiā deiiciatur. Quomodo enim valebit secularis homo sacerdotis ministerium adimplere, cuius nec officium tenuit, nec disciplinā agnouit? Aut quid docere poterit, cum ipse nō didicit? Nunc verō saepe cernimus plurimos ordinationem talibus facere, nec eligunt qui ecclesie profint, sed quos vel ipsi amāt, vel quorum, sunt obsequiis delinunt, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit, & vt deteriora dicam qui vt ordinentur, muneribus impetrauerunt. Taceo de reliquis: alii successores filios vel parentes faciunt, & conantur præsulatus relinquere dignitatem. Cum hoc nec Moytes amicis Dei facere potuit, sed Iesum de alia tribu elegit, vt sciremus principatum in populo non sanguine defendendum esse, sed vitæ meritis. Interdum autem & iuxta meritū plebiū

Num. 27

plebiū eliguntur personæ rectorū, vnde nouerint populi, meriti sui fuisse regimen peruersi suscepisse pontificis. Quod autem is qui post baptismū aliquo mortali peccato correptus ad sacerdotium non promouetur, lex ipsa testatur, Moytes enim in lege præcepit sacerdotibus, ne aliquid pecus vitiatum ad aram Deo offerant, quod ipsum postea spernentibus sacerdotibus Israel, per Malachiam impropertauit Deus dicens, Vos autem sacerdotes qui polluitis nomen meum & dixistis. In quo polluimus eum? offerentes super altare meum panem pollutum, & offerebatis cæcum & languidum, nōne malum est? Vnde & in Numeris vitula rufa, cuius cinis expiatio est populi, non aliter iubetur offerri ad altare domini nisi quæ terrena opera non fecerit, iugumq; delicti non traxerit, nec vinculis peccatorum fuerit alligata. Sed quid plura obiciamus? Si enim is qui in episcopatu mortale aliquod peccatum admiserit, non debet offerre panes domino, quāto magis ante ordinationem peccator inuentus, repudiari debet, vt non ordinetur? Quapropter quia lex peccato-

Leuit. 1.
& 21.
Malach. 1.

Num. 19.

tores à sacerdotio remouet, confide-
ret se vnusquisque, sciens, quia poten-
tes potenter patientur tormenta, re-
trahat se ab hoc non tam honore,
quàm onere, & aliorum locum qui
digni sunt nò ambiat occupare. Qui
enim in erudiendis atque instituen-
dis ad virtutem populis prærit, ne-
cessè est vt in omnibus sanctus sit, &
in nullo reprehensibilis habeatur. Qui
enim alium de peccatis arguit, ipse à
peccato debet esse alienus. Nam cum
qua fratre subiectos arguere poterit,
cui illi statim possit correptus ingerere,
ante doce te quæ recta sunt. Qua-
propter qui negligit recta facere, de-
finat recta docere. Primitus quippe
semetipsum corrigat, qui alios ad be-
ne viuendum ammonere debet, ita
vt in omnibus semetipsum formam
viuendi præbeat, cunctisque ad ho-
num opus doctrina & opere prouo-
cet. Cui etiam sciètia scripturarũ ne-
cessaria est, quia si episcopi sacra sancta
sibi soli prodelt, sic viuens.
Porro si de doctrina & sermone fac-
rit eruditus, potest ceteros quoque
instruere, & docere suos, & aduer-
sarios reuincere, qui nisi reuerati fue-
rint atque conuicti, facile possunt sim-
pli-

plicium corda peruertere. Huius ser-
mo debet esse purus, simplex, apertus,
plenus grauitatis, & honestus,
plenus suauitatis & gratiæ, tractans
de mysterio legis, de doctrina fidei,
de virtute continentie, de disciplina
iustitiæ, vnumquemque ammonens di-
uersa exhortatione iuxta professionem
morumque qualitatem, scilicet vt præ-
noscat quid cui, quando vel quomo-
do proferat. Cuius præ ceteris spe-
ciale officium est, scripturas legere,
percurrere canones, exempla sancto-
rum imitari, vigilis, ieiuniis, oratio-
nibus incumbere, cum fratribus pacem
habere, nec quenquam de membris
suis disceperere, nullum damnare, nisi
exprobatum, nulli excommunicare, nisi
discussum. Quique in humilitate pari-
ter & auctoritate præesse debet, vt
neque per nimiam humilitatem suam,
subditorum vitia conualescere faciat,
neque per immoderantiam seuerita-
tis, potestatem exerceat: sed tanto cau-
tius erga commissos sibi agat, quan-
to durius à Christo indagari formi-
dat. Tenebit quoque illam superemin-
entem donis omnibus charitatem,
sine qua omnis virtus nihil est, cultos
enim castitatis charitas, locus autem
hu-

Isido de Eccles. offic.

huius custodis humilitas. Habebit etiam inter hæc omnia & castitatis eminentiam, ita ut mens Christo dedita, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Inter hæc oportebit eum sollicita dispensatione curam pauperum gerere, esurientes pascere, vestire nudos, suscipere peregrinos, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri, peruigilem in cunctis exhibere curam, providentiâ habere, & distributione discretâ. In quo etiam hospitalitas ita erit præcipua, ut omnes cum beniginitate & charitate suscipiat. Si enim omnes fideles illud Euan-
Matth. 25 gelicum audire desiderant. Hospes fui & suscepistis me, quanto magis episcopus, cuius diuersorum cunctorum debet esse receptaculum? Laicus enim vnus aut duos suscipiens, implevit hospitalitatis officium episcopus si non omnes suscepit, inhumanus est. In negotiis autem secularibus dirimendis oportet eum causam merito discernere, non gratia, neque enim sic debet episcopus suscipere potentem, ut cõtristat contra iustitiam pauperem, neque pro paupere asserere iustitiam à potente. Non defendat improbum, nec sancta indigno committenda arbitretur, neq̃

Liber secundus.

41

arguat & impugnet cuius crimen nõ reprehendit. Erit quoque illi etiam iuxta Apostolum mansuetudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia, siue pudicitia, ut non solum ab opere immundo se absteineat, sed etiâ ab oculi, oris & cogitationis errore, ita ut dum nullum vitium in se regnare permittit, impetrare veniam subditorum facinoribus valeat. Qui enim ista sectauerit, & Dei minister utilis erit, & perfectum sacerdotium consummabit.

Item de Corepiscopis. Cap. vj.

Corepiscopi, id est, vicarii episcoporum, iuxta quod canones ipsi testantur, instituti sunt, ad exemplum lxx. seniorum, tanquam sacerdotes propter sollicitudinem pauperum. Hi in vicis & villis instituti, gubernant sibi commissas ecclesias, habentes licentiam constituere lectores, subdiaconos ordinare non audent præter conscientiam episcopi, in cuius regione præesse noscuntur: hi autem à solo episcopo ciuitatis cui adiacent ordinantur.

H ii De pro-

Presbyterorum ordo exordium
sumptus à filiis Aaron, ut dictum
est, qui enim sacerdotes vocaban-
tur in veteri Testamento, Hi sunt qui
nunc appellantur presbyteri, & qui
nuncupabantur principes sacerdotum,
nunc episcopi nominantur. Presby-
teri autem interpretantur seniores,
quia seniores ætate. Græci presby-
teros vocant. His enim sicut episco-
pis dispensatio mysteriorum Dei com-
missa est. Præfunt enim ecclesiis Chri-
sti, & in consecratione diuina corporis
& sanguinis consortes cum episcopis
sunt, similiter & in doctrina populo-
rum & in officio prædicandi. Sed
sola propter autoritatem summo sa-
cerdoti clericorum ordinatio & con-
secratio reservata est, ne à multis Ec-
clesiæ disciplina vendicata, concordia
solueret, scandala generaret. Nam
Paulus Apostolus eosdem presbyte-
ros ut vere sacerdotes sub nomine e-
piscoporum, asserit, loquens ad Ti-
tum. Huius rei (inquit) gratia reli-
quis te Crete, ut ea quæ desunt corri-
gas, & cõstituas per ciuitates presby-
teros, quæadmodum ego tibi disposui,

Si

Si quis sine crimine est, vnus vxoris
vir, litos habens fideles, non in accu-
satione luxurie, aut non subditos.
Oportet enim episcopum sine crimi-
ne esse. Qua sententia ostendit presby-
terum etiam sub episcopi nomine ta-
xari. Vnde & ad Timotheum de or-
dinatione episcopi & diaconi scri-
bens, de presbyteris omnino tacuit,
quia eos in episcopi nomine compre-
hendit. Secundus enim primo con-
iunctus gradus est, sicut ad Philip-
pens de episcopis & diaconibus scri-
bit, cum vna ciuitas plures episcopos
habere nõ possit. Et in Actibus apo-
stolorum presbyteros ecclesiæ Hie-
rosolymam iturus congregauit, qui-
bus inter cetera, Videte (inquit) gre-
gem, in quo vos spiritus sanctus epi-
scopos ordinauit, vnde etiam tales in
Ecclesia presbyteros constituendos
esse sicut episcopos, & Apostolus ad
Titum loquitur, & canones ipsi te-
stantur. Presbyteros autem merito
& sapientia diuini, non ætate, nam Moyse
præcepit Deus, ut eligat presbyteros. Num. 11.
Vnde & in Prouerbis dicitur, Glo. Prou. 20.
na senum canities. Quæ est hæc cani-
ties? haud dubiè quæ sapientia, de
qua scriptum est, canities hominum
H in pru-

1. Tim. 3.

Philip. 1.

Act. 10.

[unclear]

[unclear]

Isido. de Eccles. offic.

prudencia est, Cumq; nongentos & amplius annos ab Adam vsq; ad Abraham vixisse homines legimus, nullos alius appellatus est primus presbyter, id est, senior nisi Abraham qui paucioribus annis vixisse conuincitur, Non ergo propter decrepitā senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur. Quod si ita est, miror cur insipientes cōstituātur.

De Diaconibus. Caput viij.

Diaconorum ordo à Leui tribu accepit exordiū. Præcepit enim dominus Moyſi, vt post ordinātionem Aaron sacerdotis & filiorum eius, rursus Leui tribus in diuini cultus ministeriis ordinaretur & consecrarentur domino pro omnibus primogenitis, & seruirent pro Israel coram Aaron & filiis eius in tabernaculo domini, excubantes in templo die & nocte, ipsiq; gestarent arcam & tabernaculum, et omnia vasa eius, & in circuitu tabernaculi castra ipsi constituerent, & in promouendo tabernaculo ipsi deponerent, rursus ipsi componerent. A xxv. annis & supra in ta-

Liber secundus.

43

in tabernaculo seruire mādatum est, quam regulam constituerunt sancti patres & in nouo testamento. In Concil. 3. Euangelio autem primordia eorum Arel. can. 1. in Actibus Apostolorum ita legūtur. A. 6. Conuocantes autē xii. Apostoli multitudinem discipulorum dixerunt, non placet nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Quid ergo est fratres? Considerate ex vobis viros boni testimonii vii. plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus in hac rem. Nos verò erimus orationi & ministerio sermonis instantes. Et placuit hic sermo coram omni multitudine, & elegerunt Stephanum plenum fide & spiritu sancto, Philippum & Procorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochensem. Hi omnes steterunt ante Apostolos, et cum orassent, imposuerunt illis manus, & verbum Dei crescebat, & multiplicabatur numerus credentium. Ex hinc iam decreuerunt Apostoli vel successores apostolorum, vt per omnes ecclesias vii. diaconi, qui sublimiore gradu essent cæteris circa aram Christi quasi columenæ altaris assisterent, & non sine aliquo

Isido. de Eccles. offic.

quo septenarii numeri mysterio. Hi sunt enim quos in Apocalypsi legimus vii. angeli tubis canētes. Hi sunt vii. candelabra aurea. Hi voces tonitruorum. Ipsi enim clara voce in modum praeconis ammonent cunctos siue in orando, siue in flectendo genibus, siue in psallendo, siue in lectionibus audiendo, ipsi etiam, vt aures habeamus ad dominum clamare, ipsi quoque Euangelizant, sine ipso sacerdos nomen habet, officium non habet. Nā sicut in sacerdote cōsecratio, ita in ministro dispensatio sacramenti est, ille orare, hic psallere mandat, ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat. Ipsi etiam sacerdotibus propter praesumptionem non licet de mensa domini tollere calicem, nisi eis traditus sit a diacono, Leuitici inferunt oblationes in altaria, Leuitici componunt mensam domini, Leuitici operiunt arcam testamēti. Non enim omnes vident alta mysteriorum, quae operiuntur a Leuitis, ne videant qui videre nō debent, & sumant qui seruare non possunt, quique propterea altario albis induti assistent, vt coelestē vitam habeant, candidiq; ad hostias immaculatiq; accedant, mundi scilicet

Liber secundus.

44

cet corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet dominum habere ministros, qui nullo carnis corrumpantur contagio, sed potius eminētia castitatis splendeant. Quales enim diaconi ordinentur, Apostolus Paulus plenissime scribit ad Timotheū, Nam cum premisisset de sacerdotum electione, continud subiunxit: Diaconi similiter irreprehensibiles, hoc est, sine macula, sicut episcopi, pudici vtiq; id est, a libidine abstinentes, non bilingues, scilicet, ne conturbent habentes pacem: non multo vino dediti, quia vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor: non turpe lucrum sectantes, ne de coelesti ministerio lucra terrena sectentur. Est quoq; terreni lucri appetitio, plusquam de aeternis de praesentibus cogitare. Post haec autem subiicit. Hi autem probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes, Hi vtiq; sicut episcopi ante ordinationē probari debent si digni sunt, & sic ministrent.

De Custodibus sacrorū. Cap. ix.

Isido. de Eccles. offie.

Custodes sacrarii, Leuitae sunt. Ipsi enim iussu est custodire tabernaculum, & omnia vasa templi; quique ab anno quinquagesimo eliguntur, ut post edomitum carnis conflictum iam quieti, mundo corpore pariter & mente Deo seruiant, preferentes speciem grauitatis, ne salantur consilio, ne fidem deserant, neque quicquā intemperantius agāt.

De Subdiaconibus. Cap. X.

1. Esdræ 8

Ioan. 1.

Subdiaconi, qui apud Græcos hypodiaconi vocantur, in Ezdra inueniuntur, appellanturq; ibi Nathinnai, id est, in humilitate Deo seruientes. Ex eorū ordine fuit ille Nathanael, qui in Euangelio Ioannis diuina proditiōe communitus, saluatorem meruit confiteri, quique etiam ad primum diuinitatis indicium fidelis enituit, protestante domino, ac dicente. Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. Denique isti oblationes in templo domini suscipiunt à populis, isti obediunt officiis Leuitarum, isti quoque vasa corporis & sanguinis Christi diaconibus ad altarium

Liber secundus. 45

tarium offerunt. De quibus quidem placuit Patribus, ut quia sacra mysteria contrectant, casti sint, & continentes ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia sint liberi, iuxta quod illis Propheta dicente iubetur, Mundamini qui fertis vasa domini. Hic igitur cum ordinantur, sicut sacerdotes & Leuitae, manus impositionem non suscipiunt, sed patenam tantum & calicem de manu episcopi, & ab archidiacono scyphum aquæ cum aqua manili & manutergium accipiunt.

Esaiæ 52.

4. Carth. canon. 5.

De Lectoribus. Caput XI.

Lectorum ordo formam & initium à Prophetis accepit. Sunt enim lectores qui verbum Dei prædicant, quibus dicitur, Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Isti quippe dum ordinantur, primum de eorum conuersatione episcopus verbum facit ad populum. Denique coram plebe tradit eis codicem apertum diuinorum, ad Dei verbum annuntiandum. Qui autem ad huiusmodi promouetur gradum, iste erit doctrina & libris imbutus, sensuumq; ac

Esaiæ 58.

Isido. de Eccles. offic.

verborum scientia perornatus, ita vt in distinctionibus sententiarum intelligat vbi finiat iunctura, vbi adhuc pendet oratio, vbi sententia extrema claudatur. Sicq; expeditus vsus pronuntiationis tenebit, vt ad intellectum omnium mētes sensusq; promoueat, discernendo genera pronuntiationis atque exprimendo omnium sententiarum proprios affectus, modo indicātis voce, modo dolentis, modo increpantis, modo exhortantis, siue his similia secundum genus propriæ pronuntiationis. In quo maxime illa ambigua sententiarum adhibenda cognitio est. Multa enim sunt in scripturis, quæ nisi proprio modo pronuntientur, contrariam reddunt sententiā. Sic est, Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat? Quod si confirmatiue non seruatō genere pronuntiationis suæ dicatur, magna peruectitas oritur. Sic ergo pronuntiandum est, ac si diceret, Deus ne qui iustificat? vt subaudiatur, non. Necesse est ergo in tantis rebus scientiæ ingenium, quo propriè singula conuenienterq; pronuntientur. Præterea & accentuum vim oportet scire lectorem, vt nouerit in

Rom. 8.

Liber secundus.

46

rit in qua syllaba vox protendatur pronuntiantis. Plerunque enim imperiti lectores in verborum accentibus errant, et solent irridere illos imperitiæ hi qui videntur habere notitiam artis grammaticæ, detrahentes & iurantes penitus se nescire quod dicunt. Porro vox lectoris simplex erit, & clara ad omnē pronuntiationis genus accommodata, plena succo virili, agrestem & subrusticum effugiens sonum, non humilis, nec adeo sublimis, non fracta nec tenera, nihilq; fecmineum sonans, neque cum motu corporis, sed tantum enim gratitatis specie. Auribus enim & cordi consulere debet lector non oculis, ne potius ex seipso eos spectatores magis quam auditores faciat. Verus opinio est, lectores pronuntiandi causa præcipuam curam vocis habuisse, vt exaudiri * multum possent. Vnde & in tradudum lectores præcones vel promulclamatores vocabantur.

De Psalmistis.

Caput xij.

Psalmistarum, id est, cantorum, principes vel auctores David, siue

Isido. de Eccles. offic.

Asaph extiterūt, isti enim post Moy-
seo, primi Psalmos composuerunt &
cantauerunt, mortuo autem Asaph,
filii eius in hunc ordinem subrogati
sunt à Deo, erantq; Psalmiste per so-
lutionem generis, sicut & ordo sa-
cerdotalis, ipsique soli continuis die-
bus in templo canebant, candidis in-
duti stolis, ad vocem vnus respon-
dente choro. Ex hoc veteri more
Ecclesia sumpsit exemplum nutriendi
Psalmistas, quorum cantibus ad affe-
ctum Dei mentes audientium exci-
tantur. Psalmistam autem & voce &
arte præclarum illustremq; esse oportet,
ita vt ad oblectamenta dulcedinis
incitet mentes auditorum. Vox au-
tem eius non aspera, non rauca, vel
dissona, sed canora erit, suavis, liqui-
da, atque acuta, habens sonum et me-
lodiam sanctæ religioni congruentē,
non quæ traducem exclamar attem,
sed quæ Christianam simplicitatem
in ipsa modulatione demonstrēs, nec
quæ musica vel theatriali arte redo-
leat, sed quæ compunctionem magis
audientibus faciat. Antiqui enim
prius quàm cantandum erat, cibis
abstinebant, psallentes tamen legu-
mine in causa vocis assidue ytebatur.

Vn-

Liber secundus.

47

Vnde & cantores apud gentiles fa-
barii dicti sunt. Veteres lamina pe-
ctori imposita sibi ad cantica excla-
manda psallendis vocibus rationē de-
monstrauerūt. Solent autem ad hoc
officium etiam absque conscientia
episcopi sola iussione presbyteri eligi
quique, quos probabiles in cantandi
arte esse consisterit.

De exorcistis.

Caput xliij.

In ordine & ministerio ecclesiæ de-
cet esse exorcistas secunoum offi-
cia quæ in templo Salomonis erāt
disposita, quæ posterius sunt ab Esdra
dispertita. Et inuenimus eos quos
scilicet Esdras actores memorat tem-
pli, nunc esse exorcistas in Ecclesia
Dei Fuerunt enim sub Esdra actores
Templi, seruorum Salomonis filii,
qui actum Templi totius sub cura
sua haberent, aut sacris actionibus
deseruirent Et cum fuissent ex ordi-
ne & ministerio templi, longè fuerūt
ab officio altaris Dei, quia nec Psalmi-
stis, nec ostiariis, nec sacrorum ser-
uis attingere licebat munera altaris,
nisi tantummodo Leuitis. Quid ergo

1. Esdræ 2

I iiii est,

Isido. de Eccles. offic.

est, nullam aliam curam habebant actores templi nisi ad tanta tecta reficienda, ut quaecunque fuissent vexata in edificio templi aut delapsa, per eosdem actores de thesauris dominicis reficerentur, atque excolerentur.

Ergo actores tēpli, exorcistae sunt in populo Dei: quo modo enī actō prudens & bonus scit quis sit domini sui census, & omnis substantiæ modus, & redigit apud se totius possessionis instrumenta originalia, sic exorcista redigit in suam diligentia totius regni domini secreta, & regnum Dei memoria commendat de scripturarum testimoniis, unde exerceat donum, quod illi est a spiritu sancto concessum, secundum Apostoli præ-

1. Cor. 12.

4. Carth. canon. 7.

conium. Exorcistas enim memorat Apostolus, cum dicit, Nunquid omnes habent donationes sanationum? Hi enim cum ordinantur, sicut ait canon, accipiunt de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, accipientes potestatem imponendi manus super energumēnos, siue baptizatos siue catechumenos.

De ostiarijs.

Caput xliij.

Ostia-

Liber secundus.

48

Ostiarii sunt, qui in veteri Testamento ianitores templi vocabantur, qui præerant portis templi Hierusalem, quique ordinati per vices suas omnia interiora templi vel exteriora custodiebant. Hi denique inter sanctū & iniquum discernentes, eos tantum in Ecclesia qui sunt fideles recipiunt. Intrare enim templum nisi per eos non possumus, habent enim in potestate tam bonos recipiendi, quā relucendi dignos.

De Monachis.

Caput XV.

Vnde ad monachos studium defluerit paupertatis, vel quis huius conuersationis exiterit author, cuius isti habitum imitantur. Quantum pertinet ad authoritatem veterum scripturarum, huius princeps Elias & discipulus eius Eliseus fuerunt, siue alii prophetae qui habitabant in solitudine, urbibusque relictis faciebant sibi casulas prope fluentia Iordanis. Huius etiam propositi Ioannes in Euangelio baptista extitit, qui eremum solus incoluit, locusta tantum & agresti melle nutritus.

1. Paral. 2.

2. Para. 2.

4. Reg. 1.

& 4.

Hier. 35.

Matth. 3.

I v

tus,

Isido. de Eccles. offic.

tus. Tam deinde progeniti sunt conuersationis huius nobilissimi principes, Paulus & Antonius, Hilarion, Macharius, exterique patres quorum exemplis per vniuersum mundum adoleuit sancta institutio monachorum. Sex autem sunt genera monachorum, quorum tria optima, reliqua uero terribilia, atque omnibus modis euitanda.

De primo genere Monachorum.

Primum genus est cenobitarum, id est in commune uiuentium, instar sanctorum illorum, qui temporibus Apostolorum Hierosolymis uendita ac distributa omnia sua dabant indigentibus, qui habitabant in sancta communi uita, non dicentes aliquid proprium, sed erant illis omnia communia, & anima una, & cor unum in Deum. Horum igitur institutione, monasteria sumptere principium.

De secundo genere monachorum.

Secun-

Liber secundus 49

Secundum genus est eremitarum, qui procul ab hominibus recedentes, deserta loca & vastas solitudines sequi atque habitare perhibentur, ad imitationem scilicet Eliae & Ioannis Baptistae, qui eremi secessus penetrauerunt. Hi quippe incredibili mundi contemptu, solitudine delectabantur. Herbis tantum arescentibus uisitantes, aut pane solo, qui eis per certa intervalia temporum deferretur, uel aqua contenti: sicque secretissimè penitus & ab omni hominum conspectu remoti, diuino tantum colloquio perfruuntur, cui puris mentibus inhaeserunt, cuius amore non solum mundum, sed etiam hominum consortia reliquerunt.

De tertio genere Monachorum.

Tertium genus est Anachoritarum, qui iam cenobitali conuersatione perfecti, includunt semetipsos in cellis, procul ab hominum conspectu remotis, nulli praebentes accessum, sed in sola contemplatione diuina uiuentes perseverant, id est, theorica. Sed isti examinatione cenobio-

nobio-

Biblioteca

Isido. de Eccles. offic.

nobiliorum probati in omnibus disciplinis monasterii per xxx. annos, ad hanc contemplationem, per obedientiam eliguntur.

De quarto genere Monachorum.

Quartum genus est qui se Anachoritarum imagine blandiuntur, ut ait Cassianus in primordiis suis feruore quodam breui coenobii perfectionem videntur expectere, sed continuo tepescunt, dum pristinos mores ac vitia refecere contemnunt, nec iugum humilitatis ac patientiæ diutius sustinere contenti sunt, subditiq; seniorum imperio dedignantur esse, separatas expetunt cellas, & solitarii sedere desiderant, vt a nemine laceant, mansueti vel humiles existimentur, quæ institutio, immoderato, hos quos semel infecerit, ad humilitatē permittit accedere nunq̃.

Hoc enim modo non solum nō absconditur, verū etiam in derelictis eorum vitæ conualescit: vt quidem lethale intestinum virus, quod quanto amplius celatum fuerit, tanto profundius serpens insanabilem morbum gene-

Liber secundus.

50

generat agrotanti. Pro reuerentia enim singularis cellæ nullus iam vitia solitarii audeat arguere, quæ ille ignoriari maluit quàm curari.

De Quinto.

Quintum genus est Circumcellionum, qui habitu monachorum vsquequaque vagantur, venalem circumferentes hypocritin circumuehentes provincias, nusquam manentes, nusquam fixi, nusquam stantes, nusquam sedentes: alii quæ non viderunt confingunt, opiniones suas habentes pro Deo: alii membra martyrum, si tamen membra martyrum sunt, sibi vendicant: alii fimbrias & phylacteria sua magnificant, gloriam captantes ab hominibus, alii trinitati incedunt, ne vilior habeatur tonsuræ sanctitas quàm comata. Vnde videlicet qui eos viderit, antiquos illos, quos legimus, cogitet, Samuelem & Eliam, & ceteros: Alii honores, quos non acceperunt, se habuisse protestantur: Alii parentes vel conanguineos suos in illa vel in alia regione se audisse, & videre, & ad eos perge-

Isido. de Eccles. offic.

pergere mentuntur, et omnes petunt,
ab omnibus exigunt aut sumptum
lucrosum agellatis, aut simulate pre-
tium sanctitatis, et interea ubicunq;
in factis suis malis aut verbis depre-
hensi fuerint, vel quoquomodo in-
notuerint, sub generali nomine mo-
nachorum, propositum eorum bla-
spematur.

De sexto genere Monachorum.

Sextum genus est monachorum,
et ipsum teterrimum atque ne-
glectum, quod per Ananiam &
Saphiram in exordio Ecclesie pullu-
lit, & Apostoli Petri severitate oc-
cisum est, quique ab eo quod semet-
ipsos à cenobiali disciplina seque-
strant, suasq; appetunt liberi volun-
tates, Aegyptiorum lingua Sarrabaitæ
sive Kennuitæ nuncupantur. Con-
stituunt enim sibi cellas, easq; falso
nomine monasterii nuncupant libe-
ricque ab imperio seniorum, arbitrio
suo viuunt, certatim in operibus la-
borantes, non ut indigentibus distri-
buant, sed ut acquirant pecunias quas
recondant, et sicut ait de ipsis sanctus

Hiero-

Liber secundus.

51

Hieronymus, quasi ars sit sancta, non
vita. Quicquid enim maioris est pre-
tii reuera (ut idem dicit) solent certa-
re ieiunius, & rem secretè victori fa-
ciunt: apud hos affectata sunt (inquit)
omnia, fluxæ manicæ, caligæ follican-
tes, vellis grossior, crebra luspria, vi-
sitatio virginum, detractio clericorum,
& si quando dies festus venerit, sa-
tiantur ad vomitum. Inter cœno-
bium autem & monasterium, ita di-
stinguit Cassianus, quod monaste-
rium possit etiā vnus monachi ha-
bitatio nūcupari, Cœnobium autem
non nisi plurimorum quorum quidē
conuersationem, ut patrum edocet
institutio, breuiter intimabo.

Hi quippe (ut prædictum est) con-
temptis primū atque discretis mun-
di huius illecebris, in communi vita
sanctissima congregati, simul omnia
agunt viuentes, in orationibus, in le-
ctionibus, in disputationibus, in vigi-
liis, in ieiuniis, nulla superbia tumi-
di, nulla inuidia liuidi, sed modesti,
ac verecundi, Deo placiti, concordis-
simam vitam sectantur, cogitationes
suas alterutrum reuelantes, inuicem
discutiunt & corrigunt. Nemo quicq;
terrenum sorte peculiari possidet,
pretio-

pretiosis vel coloratis vestibus nō induuntur, sed vilissimis atque sinceris, laucris vtuntur nunquam delectatione corporis, sed raro, & propter necessitatem languoris: sine consultu abbatis nunquam progrediūtur, neq; aliquid ab eis sine nutu paternæ iussionis assumitur: operantes autē manibus ea quibus corpus possit pasci, & mens impediri non possit. Institutionem tenere videntur cœnobii virginum, sicut monachorum, Monachi autem secundum humilitatem eliguntur. Multos enim ex eis cenodoxia conmaculat, multos abstinentia inflat, extollit scientia. Faciūt enim bona, sed propter famam, non propter vitam eternam, scilicet vt aut affectent gloriam laudis, aut perueniant ad fastigium desiderati honoris. In his sæpius discordia oritur, inuidiæ; liuor de fraternis profectibus gignitur, amor temporalium rerum grassatur, se quētes terrenas concupiscentias tanto inaniter, quanto sæpius & vt ante humanos oculos impudenter agunt. Tales itaque nequaquam Monachi vocitandi sunt, quia Deo sola professione, nō actione coniunguntur.

De Pœ-

De Pœnitentibus. Caput xviij.

Pœnitentibus Iob exemplum primum exhibuit, quando post funera vel post flagella adhuc in sui redargutione etiam in cilicio & cinere lamenta pœnitudinis sumpsit dicens: Idcirco ago pœnitentiam in fœcibus & cinere. Post hunc nobis David pœnitentiæ magisterium præbuit, quando graui vulnere elapsus, dum audisset à propheta peccatum suum confessum pœnituit, & culpam suam confessione pœnitentiæ sanauit. Sic Nininitæ & alii multi peccata sua confessi sunt, & pœnitentiam egerunt, displicuerunt illis quales fuerunt, & quales facti sunt per Deum illi placuerunt. Est autem pœnitentia medicamen vulneris, spes salutaris, per quam peccatores saluantur, per quam ad misericordiam domini prouocatur, quæ non tempore pensatur, sed profunditate luctus & lachrymarum. Pœnitentiæ autem nomen sumpsit à pœna qua anima cruciatur, & caro mortificatur. Hi vero qui pœnitentiam agunt, promiscue capillos & barbam nutriunt, vt demontrent abundantiam criminum

Iob 42.

2. Reg. 12.

Ionæ 3.

K

qui-

quibus caput peccatoris grauiatur. Capilli pro vitis accipiuntur, sicut scriptum est, Crinibus peccatorum suorum vnusquisque constringitur. Vir quippe si eamam nutriet, ignominia est, vt ait Apostolus, illam ergo ignominiam suscipiunt poenitentes

1. Cor. 11. pro merito peccatorum. Quod verd in cilicio prosternuntur, tanquā peccatum suum dicentes coram se esse semper, & cinere asperguntur, velut sint memores q̄a cinis et puluis sunt, vel q̄a puluis, id est, impii facti sunt, vnde & illi preuaricatores primi homines recedentes à Deo malisque factis offendentes creatorem, in pulucrem vnde primum sumpti sunt redierunt. Bene ergo in cilicio & cinere poenitens deplorat peccatum quod in cilicio asperitas & compunctio peccatorum, in cinere puluis ostenditur mortuorum, & ideo in vtroq; poenitentiam agimus, vt & compunctio cilicii agnoscamus vitia quæ per culpam commisimus, & per fauillam cineris perpendamus mortis sententiam ad quam peccando peruenimus. Poenitentia autem remedium Ecclesia catholica in spe indulgentia fidenter alligat ad exercendos homi-

homines, & post vnum baptismi sacramentum, quod singulari traditione commendatum, sollicitè prohibet iterandum, medicinali remedio poenitentia subrogat adiumentum, cuius remedio egere se cuncti agnoscere debent pro quotidianis humanæ fragilitatis excessibus, sine quibus in hac vita esse non possumus: horum duntaxat dignitate seruata, ita vt à sacerdotibus & Leuitis Deo teste fiat, à cæteris verd astante coram Deo solenniter sacerdote, vt hoc tegat fructuosa confessio, quod temerarius appetitus aut ignorantia notat commixisse neglectus, vt sicut in baptismo iniquitates remitti, vel per martyriū nulli peccatum credimus imputari, ita poenitentia compunctione fructuosa, vniuersa lateamur deleri peccata. Lachrymæ enim poenitentia, apud Deū pro baptismo reputantur. Vnde quamlibet magna sint delicta quamuis graua, non tamen est in illis domini misericordia desperanda: in actione enim poenitudinis (vt supra dictum est) non tam consideranda est mensura temporis quàm doloris, quia cor contritum et humiliatum Deus non spernit. Veruntamen

K ii quan-

Isido. de Eccles. offic.

quanto in peccando fuit ad malum promptior mentis intentio, tanto denotior debet esse in poenitendo. Duplex autem poenitentiae genus est, vel dum plāgimus quod male gessimus, vel dum non agimus quod agere debeamus. Ille autem vere poenitentia agit, qui nec poenitentiam praeteritorum negligit, nec adhuc poenitenda committit. Qui vero lachrymas indefinenter effundit, & tamen peccare non desinit, hic lamentum habet, sed mundationem non habet.

Si autem ad poenitentiam conuertuntur, perturbari non debent, si rursus post emendationem relicta vitia corda pulsant, dum non possint bonae conuersationi nocere, si talis cogitatio non erumpat in consensu vel opere. Ferre enim sine perfectione vitiorum cogitationes, non est ad damnationem, sed ad probationem, non est occasio subeundi discriminis, sed potius augenda perfectionis. Nam & si quis circa finem suum per poenitentiam desinat esse malus, non ideo debet desperare, quod in termino est ultimo vitae, quoniam Deus non respicit quales antea fuimus, sed quales circa finem vitae existimus.

Ex si

Liber secundus.

45

Ex fine enim suo vnumquemque aut iustificat, aut condemnat, sicut scriptum est, Ipse iudicat extrema terre, 1. Reg. 2. & alibi, Vniuersorum finē ipse considerat. Proinde non debitamus circa finem iustificari hominē, per poenitentiae compunctionem, sed quia rard id fieri solet, metuendum est, ne dum ad finem differtur cōuersio incerta occupet mors quam veniat poenitentia, pro qua re & si bona est ad extremum cōuersio, tamen multo melior est quae longē ante finem agitur, vt ab hac vita securius trāseatur.

De Virginibus. Caput xviij.

Nunc autem quae sit sacrae virginitatis integritas, vel à quo tam sancti propositi sumpsit exordium breuiter intimabo. Quantum enim pertinet ad vetus testamentum, Elias & Hieremias, & Daniel castitatis & continentiae bonum primi constituisse dinoscuntur: quantum vero ad nouum, virorum virginum caput est Christus, forminarum virginum caput est Maria, ipsa earum auctrix, ipsa mater nostri capitis qui est,

L. iij

Isido. de Eccles. offic.

est, virginis filius, & virginū sponsus.
Inde agmina victorum, & puellarū
sanctarum, inde sectatores & secta-
trices perpetuæ continentię pullula-
uerunt, appetitum libidinis castigan-
tes, nec solum in corpore, sed etiam
in ipsa concupiscentię radice castran-
tes, coelestem vitam angelicamque in
terrena mortalitate meditantes, atq;
in carne corruptibili incorruptionem
perpetuam retinentes, quibus cedit
omnis fecunditas carnis, omnis pu-
dicitia coniugalis. Nam cum & ipsa
vniuersalis Ecclesia Virgo sit, despon-
sata vni viro, sicut dicit Apostolus,
quanto digniore honore sunt mem-
bra eius, quæ hoc custodiunt, etiam
in ipsa carne, quod tota Ecclesia cu-
stodit in fide. Sicutamen laudetur
virginitas, ne nuptiæ condemnentur.
Oportet enim non damnare quod
bonum est, sed addere quod melius
est. Ante aduentum quippe Christi,
coniugia placere Deo, post aduen-
tum eius virginitas. Prima enim Dei
sententia crescere & generare præce-
pit, Secunda sententia continentiam
suasit. Nonne enim sic locuta est vox
illius, Crescite & multiplicamini.
Quia iam alia vox superuenit dicit:
Vx præ-

2. Cor. 1.

Genes. 1.
& 9.

Liber secundus.

55

Vx pregnantibus et nutrientibus, & Lucæ 21.
illud tempus restat, ut qui vxores ha-
bent, tanquam non habentes sint, &
nisi fallor vnus eiusdemq; Dei pro-
nuntiatio est vtraq;. Tunc quidem
Deus in primordio sementem gene-
ris emisit, indultis coniugiorum vo-
luptatibus habens, donec mundus
repleretur, nunc verd in extremitati-
bus temporum cōpresit quod emi-
serat, & reuocauit quod indulserat.
Vnde & Salomon prouidens in spi-
ritu ait: Tempus amplexandi, tempus
longè fieri à complexu. Quia præce-
pti veteris est, ut terra procreationi-
bus repleatur: noui verd, ut continen-
tia atque virginitate cœlum implea-
tur, quàm tamen arduū sublimisquo
præmii esse cōstat, ut dicentibus apo-
stolis quodam loco, Si sic est homi-
nis causa cum vxore, nō expedit nu-
bere, responderet dominus, qui po-
test capere capiat. Non ergo præ-
ceptum de continentibus, sed suasio
est, nec insigitur virginitas ut sit ne-
cessitatis, sed volūtatıs, apostolo pro-
testante. De virginibus præceptū do-
mini non habeo, sed consilium do,
tanquam & ipse scientiam Dei ha-
bens. Existimo ergo hoc bonū opus
esse

1. Cor. 7.

Eccles. 3.

Matth. 19

1. Cor. 7.

Isido. de Eccles. offic.

Ibidem.

esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. At tamen qui tentationem carnis non tolerant, necesse est ut portum coniugii petant. Vnde & idem Apostolus, Qui se (inquit) non continet, nubat melius est enim nubere quam vri. Et iterum, si acceperis (inquit) uxorem, non peccasti, si nupserit virgo, non peccauit, et si non vis maior esse, esto vel minor, quia liberæ voluntatis es, Nuptiæ enim peccatum non sunt, sed per solitudinem mundi, qui nubunt, legem Dei vix seruant. Sed illos dicit non peccare si nubant, qui nondum vouerunt Deo castitatem, ceterum vel qui in corde suo promissit, si aliud fecerit, habet damnationem. quod enim erat per naturam licitum, per votum sibi fecit illicitum, sicut Ananias & Saphira, quibus de precio possessionis suæ retinere, nihil licuit, ob quam causam & subita morte prostrati sunt. In euangelio autem virginum diuersa genera memorantur, sed illis specialiter regni possessio deputatur, qui se amore Dei castrauerunt, id est, quos impossibilitatis necessitas non cogit, sed quos voluntas efficit continentes. Sic enim scriptum

Liber secundus.

56

ptum est domino disputante. Sunt Matth. 19 enim spadones qui sic nati sunt, aliqui qui ab hominibus facti sunt, & sunt qui seipsos castrauerunt propter regnum celorum, quibus etiam per Esaiam prophetam dominus dicit, se daturum in domo sua, & in muris suis locum nominatum meliorem, multo quam filiis & filiabus suis.

Esaiæ 56.

Nam illi qui sic nascuntur, aut quibus ipsum virile membrum debilitatur, generate non possunt, sicut Eunuchi potentum & regum. Sufficit itaque quod Christi sunt, & Dei præcepta custodiunt, eo tamen proposito ut coniugia si possent haberent, ideo ceteris coniugatis in domo dei fidelibus adæquantur, quod castrati sunt propter seculum, non propter regnum celorum, neque enim uxores animi virtute, sed carnis necessitate non ducunt, Tantum enim est in virginibus castitatis donum, ut etiam Ioannes eos tantum agni vestigiis inherere præscribat, qui contaminati à mulierum coitibus non fuerint, ipsi enim sunt cxx. iiii. milia sanctorum citharistarum illibatæ virginitaris, inuolatæ castitatis in corde, qui sequuntur agnū quocumque ierit,

Apoc. 14.

M quem

Isido. de Eccles. offic.

quē nemo sequi vel auditu valet nisi tantum virginitas. Sequuntur itaque agnum & ceteri fideles qui virginitatem amiserunt, sed non quocumque ferit ille, sed quocumque ipsi potuerint.

Vnde ne tantę sanctitatis donum corrumpatur cauendum est: multos extollit virginitas, eleuat continentia. Fidéter dico, facilius sequitur agnū, & si non quocumque icrit, certē quo vique potuerint coniugari humiles, q̄ superbientes virgines. Quomodo enim sequitur quis, ad quem accedere non vult? Aut quomodo accedit ad quem non venit vt distat, quomodo mitis sit & humilis corde? Pergant ergo viam sublimitatis virgines pede humilitatis, sequantur Christum tenendo perseveranter quod voverunt ardentē, ita vt professę ac seruata virginitati ceteris etiā moribus congruāt, sine quib⁹ procul dubio ociosa maeret & inanis virginitas. Boni enī actus, si addantur virginitati, Angelicam vitam hominibus & cœli moribus exhibent in terris. Illę enim virgines esse probantur, quę sic continentię inferuiunt, vt nullis criminibus, nulloque terrenę sollicitudinis onere prægraentur. Curam enim mundi

Liber secundus.

57

mundi coniugalī copula gignit. Paulo dicente, cum dicit, Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est quę Dei sunt, quomodo placeat Deo, qui autem est vxore est sollicitus est quō placeat vxori. Vnde agnoscitur non posse placere Deo huiusmodi continentię votum, quod præpeditur secularium impedimento curarum, nihil enim expeditos prodest esse actione carnis qui iligantur secularibus curis, nisi tantum quod sibi maiora acquirunt supplicia, pro eo quod seculam minimē vincunt, qui carnem vincere non potuerunt. Quæritur autem cur scēminę virgines in benedictione velentur quarum hæc causa est. In gradibus enim vel officiis ecclesiasticis scēminę nullatenus præscribuntur, nam neque permittitur eis loqui in Ecclesia, vel docere, sed neque contingere vel offerre aliquid virili muneris, aut sacerdotalis officii sortem sibi vendicare, ideoq; illud tantum est, quia virgo est, carnē suā sanctificare proposuit, ideoque venia sit illi, vt in Ecclesia notabilis vel insignis introeat, & honorem sanctificati corporis in libertate capitis ostēdat.

1. Cor. 7.

Isido. de Eccles. offic.

dar, atque mittam quasi coronā virginalis gloriæ præferat in vertice.

De Viduis.

Caput xvij.

Viduarum multa exempla sunt, quarum prima in scripturis legitur Noemi, & vidua ad quam

Ruth 1. Helias missus esse scribitur, & vidua
1. Reg. 17. Sunamitis, quæ solebat Heliseum su-
4. Reg. 4. scipere, & victum administrare ei, &
Iudich 13 Iudich illa ammirabilis vidua quæ

Lucæ 2. de Oloferne Assyriorū principe triumphauit, saluoque honore pudoris hoste deuicto rediit. In nouo autem testamento, Anna prima vidua legitur, quæ dominum cognouit infantem, quæ meruit eius diuinitatis gratiam agnoscere, antequam potuisset verbum eius audire, cuius quidē virginitati penē coniunctus est, vnde & Christum quem virgo peperit, vidua prima cognouit. Fœlix ergo virgo quia intacta, fortior vidua quia experta, virique tamen apud Deū merces, maior illi, subsequens isti. Illam autem viduam Apostolus vocat, quæ post vnius coniugii interceptum virili sexui renuntiat. Dicit enim, vidua eligitur non minus annorū lx. vnius vxor viri. Vnde consequens est, vt

Liber secundus.

58

quæ plurimis fuit nexa maritis, caruerit veræ nomine viduitatis.

Qualis autem esse vidua debeat, idem Apostolus expressit dicens, Si fuerit in operibus bonis, testimoniū habens, & vtique sicut Tabita, si filios educavit subauditur Deo, si hospicio suscepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem parentibus subministravit, hoc est, ægrotis, vel in carcere positis, si omne opus bonum subsequuta est, breuiter vniuersa concludens, vt in omnibus sit exemplum bene viuendi Et iterum, anus similiter in habitu sancto, vtique vt ipse earum ingressus, motus, vultus, sermo, atque silentium quandam sacræ continentię præferat dignitatem.

Post hæc adiecit, nō criminatrices, nō multo vino seruientes, sed paruo vtentes, nam quæ solē hac ætate frigescere in luxuria, vino se tradūt pro luxuria. Post hæc addidit, bene docentes, vt prudentiam doceant. Docere illi quidem permittit, sed vt sceminiis, & hoc non in Ecclesia, sed priuatim, nam hoc genus muliercularum solet esse garrulum, vnde & curiosas & verbosas quasdam viduas idē Apostolus notat, & hoc vitium dicit ven-

Isido. de Eccles. offic.

nire ex otio. Simul autem (inquit) & otiose discunt circumire domus, scilicet dum nullo timore detentæ, nec mariti potestati subiectæ sunt, non solum opprobrii, verum etiam curiosis assecuturunt, loquentes quæ non oportet. Predicat autem idem Apostolus damnationem habere viduas, quæ post propositum continentia nubere cupiunt. Cum eni (inquit) luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irrita fecerunt, id est, quia in eo quod primo voverunt, non steterunt. Nec tamen ait, nubunt, sed nubere voluisti multas enim earum reuocat a nubendo, si non amor præclari propositi, vel aperti dedecoris timor. Igitur quæ nubere volunt, & ideo non nubunt, quia impune non possunt. Hæc melius non voverent & nubere si viderentur id est, quibus occulta sunt, concupiscentia vastarentur, quasi penitus professionis forma declarati, sed piget confusionis, quæ si non cor dirigant, ut Dei timore rursus libidinem vincant, in mortuis deputandæ sunt. si in deliciis agant, unde dicitur.

1. Cor. 7.

1. Tim. 5.

Apostolus, Vidua quæ in deliciis est, viuens mortua est, siue in laboribus atque

Liber secundus.

59

atque ieiuniis nulla cordis correctione, sed magis ostensioni quam emendationi seruens,

De coniugatis. Caput XIX.

DEus enim fecit Adam, & dedit ei Euam adiutorem, cum procreationis subsecuta sententia, dicens, Crescite & multiplicamini, et replete terram, sed facta eadem mulier prius solatio quam coniugio fuit, donec a paradyso inobedientia abiecerit quos intra paradysum obedientia tenuisset. Hic post beatæ sedis excessum, mulieris suæ pulsam agnoscebat, libro Genesios dicente, Et cognouit Adam mulierem suam, & concepit & peperit filium Cain. Genesi 4.

Cum ergo adiectione labore nuptiæ expresserunt, tribulos spinasque preiis adieceret conuentus, secuta sunt in procreationibus tædia, unde et parturæ præcessit tale edictum, In dolore (inquit) & in mœnore paries filios tuos, quos utique creatos diuersi dolores ut cernimus, luctusque suppuerunt. Unde & Apostolus prædicans, ait, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Non tamen coniugiorum honorabilis thoris, &

Genesi 1.

Genesi 4.

Genesi 3.

1. Cor 7.

Hebr. 12.

1. Cor. 7.

immaculatum cubile sine fructu est: nam seboles inde sanctorum, & quod laudatur in virginitate coniugii est, ideoq; nec peccatum nuptias dicimus, nec tamē eas bono vel virginalis continentiae, vel etiā vidualis cōtinentiae cōsequamus. Coniugia autē tāū per se bona sunt, p ea verō quae circa se sunt mala sunt, Per id nāq; mala fiūt, per quod dicit Apostolus, Qui autē cum vxore est, sollicitus est quae sunt mundi: iterum, Propter fornicationem, vnusquisque habeat suam vxorem.

Quod non & vnus & multae, sed vnus & vna copulantur, ipsa prima diuinitus facta coniunctio in exemplum est. Nam cum dominus hominem signasset, eiūque parem necessariam prospexisset, vna de costis eius mutatus, vnā illi forminam finxit, sicque Adam & mulier Eua inter se nuptiis iuncti, formam hominibus de originis autoritate & prima dei voluntate sanxerunt. Item secundum spiritales nuptias sicut vnus Christus & vna Ecclesia, ita & vnus vir, & vna vxor tam secundum generis documentum, quā secundum Christi sacramentum, Numerus autē matrimonii a maledicto viro cepit

Genes. 4.

La

Lamech, qui duarū maritos tres in vnā carnē effecit. Sed dicit aliquis, quod & patriarchae simul pluribus vxoribus vsi sunt, ergo propterea licebit nobis plures ducere siue habere. Sed qui adhuc typi alicuius futuri sacramenti supersunt, quibus plures nuptiae figurentur. Secundas autem nuptias propter incontinentiam iubet Apostolus, Melius est enim de nūo vni viro nubere quā explendae libidinis causā cum pluribus fornicari: Sapius enim nubendi licentia iam non est religionis sed criminis.

1. Cor. 7.

Nam quod in ipsa coniunctione connubia a sacerdote benedicuntur, hoc est a Deo prima in ipsa coniunctione hominis factū. Sic enim scriptum est, Fecit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei fecit eum, masculum & foeminam fecit eos, & benedixit eos dicens, Crescite & multiplicamini. Hac ergo similitudine sit nunc in Ecclesia, qua tunc factum est in paradiso. Quod verō eisdē virginib; legitimē nubentibus vna vni viro tenenda sit adhibentur pronubae, scilicet propter pronubae monogamiam, et si auspicii causa, hoc fit tamen auspiciū boni est, licet,

M v

Quod

Isido. de Eccles. offic.

1. Cor. 11.

Genes. 24

Quod verò eadem feminæ, dum maritantur, velantur, scilicet vt noverint se per hec viris suis esse subiectas & humiles, vnde & ipsum velamen vulgo maiorstem vocant, id est, matrem, quia signum maritalis dignitatis ac potestatis est in eo, Caput enī mulieris vir est, licet proinde velentur, dum nubunt, & verecundiā mulieris agnoscunt, quia iam sequitur inde quod pudeat. Vnde Rebecca cū ad sponsum duceretur, simul vt eum conspexit, salutationem vel oscula sustinuit, sed tamen statim sentiens quid esset futura, pallio caput velavit. Obnubere enim velare dicitur, hinc etiam de nupta dicta quod vultus suos velent. Vnde & nubes dicta eo quod terram aut aethera obtegāt.

Quod autem nubentes post benedictionem à Leuita iniuncto vno vinculo copulantur, videlicet ne compagem coniugalis vnitatis dissipent.

At verò quod eadem vitta cæcido purpureoq; colore permiscetur, candor quippe ad munditiā vitæ, purpura ad sanguinis posteritatem adhibetur, vt hoc signo continentie lex tenenda ab virisque ad tempus admoneatur, & post huc ad reddendū debi-

Liber secundus

61

debitum non negetur, Quod enim *1. Cor. 4.* dicit Apostolus coniugatis, abstinete vos, ad tempus vt vacetis orationi, hoc ille candor vitæ, insinuat quod verò subiungit, & iterum reuertimini in idipsum, hoc purpureus color ille demonstrat. Illud verò quod in primis annus à sponso sponsæ datur, sit hoc nimirum vel propter mutue fidei signum, vel propter id magis vt eodem pignore eorum corda iungantur. Vnde & quarto digito anulus idem inseritur, quod per eum vena quedam (vt fertur) sanguinis ad cor usque perueniat. Antiquitus autem non amplius vno dabatur, ne pluralitas amorem vnum carperet, penes Israel autem illicitum erat puellam viro tradere, nisi post manifestum sanguinem maturitate. Apud veteres in eligendis maritis quatuor ista spectabantur, virtus, genus, pulchritudo, oratio, in feminis tria, si generosa, si bene morata esset, si pulchra. Nunc autem non genus ac mores, sed magis diuitiæ in vxoribus placent, nec queritur quā sit femina pudica, sed potius quā sit forniciosa, quæ & concupiscendi libidinem nutriet, & multorum post se sensuria trahat.

Isido. de Eccles. offic.

trahat. Pulchra enim (vt ait quidam sapiens) cito adamatur, & difficile custoditur quod plures amant.

Ille enim sunt certe nuptiæ que in coniugio non libidinem sed prolem requirunt, neque sic instituta sunt, vt carnis voluptatibus seruiant, sed tantum vt fructum propaginis querant. Nam & ipsæ sacerdotales tabulæ indicant quod causa procreandorum liberorum ducitur vxor. Quando ergo quisque luxuriose amplius viuit quam necessitas procreandorum liberorum cogit, iam peccatum est. Vnde necessum est vt quotidianis elemosynis ac precibus intercedant, qui thori coniugalibus pudicitiam frequentius per incontinentiam commaculant. Nuptialia autem bona tria sunt, proles, fides, sacramentum. In fide attenditur ne præter vinculum coniugale cum altero vel altera concumbatur: in prole, vt amanter suscipiatur, pudicè nutriatur: in Sacramento vt coniugium non separetur, neque causa prolis alteri coniungatur.

Ephes. 5.

Sacramentum autè ideo inter coniugatos dictum est, quia sicut nõ potest Ecclesia diuidi à Christo, ita nec vxor à viro. Quod ergo in Christo & in

Liber secundus.

63

& in Ecclesia, hoc in singulis quibusque viris atque vxoribus coniunctionis inseparabile Sacramentum. Vnde 1. Cor. 7. & Apostolus præcipio (inquit) non ego sed dominus, vxorem à viro non discedere. Prohibet enī dimitti quacunque ex causa ne aliis coniungatur secundum consuetudinem Iudæorum, quam Dominus interdixit dicens, Quicumque dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit moechatur. Solum (vt ait Hieronymus) adulterium est quod vxoris vincat affectum, imò cum illa vnā carnem in aliam diuiserit, & se fornicatione separauerit, à marito non debet teneri, ne virum quoque sub maledicto faciat, dicente scriptura, Qui

Matth. 5. & 19.

adulteram tenet, stultus & impius est. Vbicunque est igitur fornicatio & fornicationis suspitio, liberè vxor dimittitur. Quid ergo, si sterilis est, si deformis, si ætate vetula, si foetida, si temulenta, si iracunda, si malis moribus, si luxuriosa, si gulosa, si fatua, si vaga, si iurgatrix & maledical tenenda velis nolis, & qualiscunque accepta est habenda. Cum enim esses liber spõte te seruituti subiecasti, cunq; habet quis vxorem (vt ait Lactatius)

Prou. 18.

neq;

Isido. de Eccles. offic.

neque seruam, neque liberam habere poterit, ut matrimonii fidem seruet, neque enim iuris publica ratio est, si sola mulier adultera est, quæ viri habens ab altero polluitur, & maritus si alteram habeat, à crimine adulterii alienus habetur, dñi diuina lex duos in vnum matrimonii corpus coniunxerit, adulter sit, quisquis compagem corporis in diuersa distaxerit.

Seruanda igitur fides ab utroq; alteri est, imò vero exemplo continentie docenda est vxor à viro, ut se casta gerat, iniquum est enim, ut id exigat quod præstare non possit, caput enim mulieris est vir, ubi autem melius vir ut mulier quam vir, caput deorsum pendet domus. Ideo præcedere debet vir in omnibus bonis factis mulierem suā, quia caput est, ut illa imitetur virum, & sequatur vere ut corpus, caput suum, sicut Ecclesia sequitur Christum. Hortatur autē Apostolus, ut propter orationem abstinēant, atque pari cōsensu tempora sanctificationis obseruent, & sine impedimento carnali orationibus vacent.

Nam in veteri Testamento ante omnes sanctificati sunt à mulieribus, & sic descendere Deo in monte asistētia meruerunt.

1. Cor. 7.

* vt

Exod. 19.

Liber secundus.

63

meruerunt. Item hortatur idem Apostolus mulieres subditas esse viris suis: nam mulier erga simplices viros diuitius prælate & nobilitate Dei sententiæ non recordantur, quæ subiectæ sint illis. At quippe Dominus ad mulierem, conseruatio tua virum tuū, & ipse tui dominabitur. Obediendum est itaque sanctæ scripturæ præceptis, & seruendum viro quadam seruitute libera & dilectione plena. Etenim non est creatus vir propter mulierē, sed mulier propter virum, & cum caput mulieris vir sit, caput autē viri Christus. Quæcūque vxor non subicitur viro, hoc est, capiti suo, eiusdem criminis rea est, cuius & vir si non subicitur Christo capiti suo. Verbum autem domini blasphematur, vel dum contemnitur prima dei sententiā, et pro nihilo ducitur, vel dum Christi Euangelium infamatur, dum contra legem fidemq; naturæ seruitur. Ergo ea quæ Christiana est & ex Deo legi subiecta, non præesse desideret, cum etiam gentiles feminae seruiant viris suis communi lege naturæ. Seruatur ergo lex naturæ, si Deo simul & marito subiecta est. At contra, si illa imperare viro deficiat,

Coloss. 3.

Genes. 3.

1. Cor. 12.

Isido. de Eccles. offic.

stiderat, & ordo naturæ corrumpitur,
& domus illa misera & peruersa vo-
cabitur.

*De Catechumenis, De Exorcismo
& sale. Caput. XX.*

Iam rationem Sacramentorum, si-
ue ordinem ad fidem venientium
prosequamur. Quorū gradus pri-
mus est catechumenorum, secundus
competentium, tertius baptizatorū.

Catechumeni sunt qui primū de
gentilitate veniunt, habentes volun-
tatem credendi in Christum, & quia
primum exhortationis præceptū est
in lege Dei, Audi Israel domin⁹ deus
tuus, Deus vnus est. Inde est vt is cui
per sacerdotē quasi per Moysen deus
primum loquitur catechumenus, id
est, audiēs nō inmetur, scilicet vt vnū
agnoscens Deum, relinquat errores
nefarios idolorum. Puto autem om-
nes à Ioanne in penitentiam bapti-
zatos, catechumenorum prætulisse
figuram. Exorcizantur autem hi
primum, deinde salem accipiunt, &
vnguntur. Exorcismus autem ser-
mo increpationis est contra immu-
dum

**Exorcis-
mus.**

Liber secundus. 64

dum spiritum in energumenis siue
catechumenis factus per quem ab il-
lis diaboli nequissima virtus et inue-
terata malitia vel violenta incurfus
expulsa fugetur, Quod significabat
lunaticus ille, quem increpauit Do-
minus Iesus, & exiit ab illo dæmo-
nium. Potestas autem diaboli exor-
cizatur, & insufflatur in eis, vt ei re-
nuntient, atque eruti à potestate te-
nebrarum, in regnum sui domini per
sacramentum baptismatis transferan-
tur. Quod quia paruuli per se renun-
tiare non possunt, per corda & ora
gestantium adimpleatur. Sales
autem in ministerio catechumenis
dandos, à patribus ideo est institutū,
vt eorum gustu condimentum sapi-
entiae percipiant, neque dissipentur à
sapore Christi, nec sint fatui & retro
respiciant sicut vix Loth, ne malum
exemplum dantes ipsi remaneant, &
alios condiant, quemadmodum illa
quæ cum liberaretur à Sodomitis im-
posita, retro respexit, ibique remansit
facta statua salis, quo signo cōiūren-
tur hi qui per fidem mundo & acti-
bus desideriiſque eius renuntiant, vt
affectionis pristinae nō recordentur,
neque ad seculi illecebras reuocentur,
N quia

Matth. 17

Genes. 19

quia secundum saluatoris sententiam
potens manum super aratrum, si re-
spexerit retro, regno celorum aptus
esse non potest.

De Competentibus. Caput xxj.

Post catechumenos secundus compe-
tenti gradus est. Competentes autem
sunt qui iam post doctrinam fidei, post
continentiam vite ad gratiam Christi
percipiendam festinant. Ideoque ap-
pellantur competentes, id est, gratiam
Christi petentes: nam catechumeni
tantum audiunt, nec deum perunt. Sunt
enim quasi hospites & vicini fidelium,
de foris audiunt mysteria, audient gra-
tiam, sed adhuc non appellantur fi-
deles. Competentes autem iam pe-
tunt, iam accipiunt, iam catechizan-
tur, id est, imbuuntur instructione fi-
dei & sacramentorum. Isthis enim sa-
lutare symbolum traditur, quasi com-
municatorium fidei, & sancte con-
fessionis indicium, quo instructi ag-
noscant, quales iam ad gratiam Christi
exhibere se debeant.

De Symbolo. Caput XXII.

Symbolum autem quod idem com-
petentes accipiunt, tali ratione in-
stitutum maiores nostri dixerunt.
Quod post ascensionem domini &
saluatoris nostri ad patrem cum per
aduentum spiritus sancti discipuli
eius inflammati, linguis omnium
gentium loquebantur, ut illis nulla
gens exera, nulla lingua barbara
eis, inaccessa vel in via videretur, pre-
ceptum est eis a domino datum ad pre-
dicandum Dei verbum, ad singulas
quasque nationes adire. Discessuri
autem ab inuicem, normam prius si-
bi future predicationis in commune
constituunt, ne aliter se ab inuicem di-
scedentibus diuersum aliquid vel dis-
sonum predicaretur his qui ad fidem
Christi inuitabantur. Omnes ergo
in vno positi, & spiritu sancto reple-
ti, breue sibi predicationis indicium
conferendo in vnum quod sentiebant
componunt, atque hanc credentibus
mandam esse regulam constituunt.

Symbolum autem hoc ex multis
& iustissimis causis appellari volue-
runt. Symbolum enim Græce &

Isido. de Eccles. offic.

Act. 15.

Indicium dici potest, & collatio, id est, quod plures in vnum conferunt, quod quidem fecerunt Apostoli in his sermonibus in vnum conferendo vnusquisque quod sentit. Indicium autem vel signum idcirco dicitur, quod in illo tempore, sicut Apostoli dicunt, & in Actibus Apostolorum refertur, multi se simulabant esse Apostolos Christi nominantes quidem Christum, sed non integris traditionum lineis nuntiantes. Idcirco igitur istud indicium posuere, per quod is agnosceretur qui Christum vere secundum apostolicas regulas predicaret. Denique vt in bellis civilibus hoc obseruari ferunt, quomodo armorum habitus par & sonus vocis idem, & mos vnus est, atque eadem instituta bellandi, sed vt nequando belli surreptio fiat, symbola discreta vnusquisque dux suis militibus tradit, quæ Latine vel signa, vel indicia nuncupantur, vt si forte quis occurrerit de quo dubitetur, interrogatus symbolum prodeat, si sit hostis an socius. Idcirco autem hoc patres nostri non scribi membranis, sed retineri cordibus tradiderunt, vt certum esset neminem ex lectione ex scripto-

Liber secundus.

66

scriptorum vitio deprauata, hæresim haurisse, vt fieri solet, sed ex Apostolorum traditione fidem didicisse catholicam, Discessuri itaque (vt dictum est) ad prædicandum, istud vnanimitatis & fidei suæ Apostoli indicium posuere. Est autem symbolum per quod agnoscitur Deus, quod quique proinde credentes accipiunt, vt noverint qualiter contra diabolum fidei certamina præparent. In quo quidem pauca sunt verba, sed omnia continentur sacramenta. De totis enim scripturis hæc breuiatim collecta sunt ab Apostolis, vt quia plures credentium literas nesciunt, vel qui sciunt, præ occupationibus seculi scripturas legere non possunt, hæc corde retinentes, habeant sibi sufficientem scientiam salutarem. Est enim breue fidei verbum, & olim à propheta prædictum, Verbum breuiatum faciet Dominus super terram.

Esaiæ 10.
Rom. 9.

De Regula fidei. Caput. xxiiij.

Hæc est autem post Apostolorum symbolum certissima fides, quæ doctores nostri tradiderunt, vt
N iii pro-

profitemur patrem & filium et spiritum sanctum vnus esse essentia, eiusdemque potestatis, sempiternitatis, vnum Deū inuisibilem, ita vt singulis personarum proprietate seruata, nec substantialiter diuidi, nec personaliter debeant omnino confundi. Patrem quoque confiteri ingentem, filium genitum, spiritum autem sanctum nec genitum, nec ingentem, sed ex patre filioque procedentem, filium autem à patre nascendo natum, spiritum verò sanctum paracletum procedendo non nasci. Ipsum quoque filium perfectum ex virgine hominē sine peccato, suscepisse, vt quem sola bonitate creauit, spōte lapsū, misericorditer repararet, ipsum verò veraciter crucifixum, et tertia die resurrexisse, & cum eadem ipsa carne glorificata ascendisse in cœlum, in qua ad iudicium viuorum & mortuorum expectatur venturus. Et quod diuinam humanamque naturam in vtroque perfectas vna Christus persona gestauerit, quia nec geminauit vniūsq; substantiæ integritas personam, et confudit geminam vnitatis personæ substantiam. Altero quippe neutrum excludit, quia vtrumque vnus ioteme-

rato iu-

rato iure seruauit, quod noui & veteris Testamenti salubri commendatur auctoritate illa per Prophetiam, illa per historiam veraciter persoluta, quod neque de Deo neque creatura veraciter sic cum paganis aut hæreticis aliquid sentiendum, in his quibus à veritate dissentiunt, sed quod in vtroque testamento diuina protestantur eloquia. Hoc tantum modo sentiendum, quod siue hominem siue creaturam, nulla necessitate Deus creatur, & nullam omnino esse visibilem inuisibilemque substantiam: nisi aut que Deus sit aut à bono Deo bona creata sit, sed Deus summè & incommutabiliter bonus. Creatura verò, inferius & mutabiliter bona, & quod anime incerta sit origo, quod angelorum origo & natura vel animæ, non sit pars diuinæ substantiæ, sed dei creatura, ex nihilo condita, & in corpore esse euidenter ostenditur. Quoniam igitur apprehendi & transferri potest, corporea esse nihilominus ostenditur. Ad imaginem autem dei creata est, probitate morum, sine qua fides diuini cultus ociosa torpescit, & cum qua integritas diuini cultus perficitur, vt vnusquisque Deum pro-

Isido. de Eccles. offic.

proximūq; in Deo diligens, vsq; ad dilectionem quoque inimicorū pertendēdo proficiat, vt proficiēdo perueniat. Alterum quoque alterius polui non posse peccato vbi par nō tenetur voluntatis consensio.

Legitimas nuptias non credimus damnandas, licet ex eis quoque originali peccato obnoxia credatur nasci posteritas, eisq; iure fidelium virginitum vel continentium præferenda doceatur integritas. Nec trinitatis baptisima, quod nefas est iteratur, neque pro diuersitate tradentiū ministrorum singulis, putetur quibusq; conferri, sed à Deo singulari potestate donari. De quo dictum legimus, Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto, & ego vidi & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. Et ne poenitentiae remediis nos non egera putemus, pro quotidianis humanæ fragilitatis excessibus, sine quibus in hac vita esse nō possumus, ita vt poenitentiae compunctione fructuosa, vniuersa fateamur deleri peccata, sicut scriptum est, Beati quorum re-

Psal. 71. missæ sunt iniquitates, & quorum

Liber secundus.

68

tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum.

Nullum quoque suis viribus, sed per diuinam gratiam capiti Christo subiungi, atque in diruptæ pacis perseverantia in vnitatis Ecclesiæ ipsius solidari, nec humanæ voluntatis arbitrio boni quicquam reputandum existimari, sed secundum propositum voluntatis Dei omnem numerū electorum Dei acquiri. Bona quoque temporalia bonis malisq; communia à Deo creati: eiusdem dispensatione singulis quibusque vel tribui vel negari. Quorum bonorū in vno quoq; fidelium nō habitus, sed vsus aut improbandus est, aut probandus. Certa verò æternāq; bona solos bonos posse in futuro consequi, quorum pigrore Ecclesiam nunc informatā credimus teneri, hic habentem primitias spiritus sancti, in futuro perfectionem, hic sustineri in spe, postea pasci in re, hic videre per speculum, in enigmate, in futuro autem facie ad faciem, cū ad speciem fuerit perducta per fidem. Quod donec perficiatur in nobis, vt summi Dei fruamur bonis eternis, temporalibus fruendo in Deo, non oberimus: & proximis.

Cor. 13.

Isido. de Eccles. offic.

ximis. Eandem quoque spem resurrectionis habere, vt eodem ordine eademq; forma, qua ipse domin⁹ resurrexit à mortuis, nos quoque resurcturos esse credamus, in eodē corpore in quo sumus, viuimus, mouemur, nō naturam vel sexum mutant, sed tantum fragilitatem & vicia deponentes. Ipsum quoque Sathan cum Angelis suis atque cultoribus, æterno incendio condemnandum, Neque secundum quorundam sacrilegam disputationem ad pristinam, id est, Angelicam dignitatem, ex qua propria malignitate cecidit, reducendum. Hac est catholice traditio fidei, verasq; integritas, de qua si vnū quodlibet respuatur, tota fidei credulitas amittitur.

Matth. 25

De Baptismo. Caput xxliij.

1. Cor. 10. **B**aptismi Sacramentum si prima repetens ab origine pandam. Baptizauit Moyses in nube & in mari, in typo & in figura Ita Paulus pronuntiauit. Habuit ergo mare rubrum figuram Baptismi aquæ, nubes verò spiritus sancti, manna panis vi-

ta, li-

Liber secundus. 69

ta, Illic enim, patrum sicut exempla docent Aegyptius demergitur, & dei populus liberatur, renouatur spiritu sancto, qui etiam per mare rubrum inoffenso transit vestigio.

Baptizauit & Ioannes, sed non ex toto Iudaice, non solū enim in aqua, nec tamen in spiritu sancto, sed hoc solum addidit quod in poenitentia baptizauit, sicut ait Paul⁹ in Actibus Apostolorum Ioannes baptismo poenitentiae baptizauit populum, Qui tamē ita dictus est baptizare in aqua, vt Christus qui in aqua & spiritu sancto baptizaturus erat Ioannis baptismo manifestaretur in Israel, quando spiritus sancti descensione, & patris voce, filius Dei palam cunctis ostensus est. Coepit ergo perfectū baptisma à Iesu, ipse enim baptizauit primo in spiritu sancto sicut Ioannes dicit, Ego quidem baptizo Ioan¹, in aqua, medius autem vestrum stat quē vos nescitis, ipse baptizabit vos in spiritu sancto & igni, hæc est perfectio baptismi, Deus enim est qui baptizat, vt possint & qui baptizantur fieri filii Dei. Tria sunt autem genera baptismi, quorum primum, quo sordes peccatorum per regene-

Matth. 3.

Act. 19.

O ii ratio-

Isido. de Eccles. offic.

rationis lauacrum abluuntur, Secun-
dum, quo quis sanguine suo per mar-
tyrium baptizatur, quo baptismo
Christus baptizatus est, vt & in hoc,
sicut & in cæteris, formam daret cre-
dentibus, sicut dicebat ad discipulos,
filios Zebedei, Potestis bibere calicem
quem ego bibiturus sum, & baptismo
quo ego baptizor, baptizari? Itaque
sanguis & aqua, baptismatis gemina
figura est. Baptisma vnum, quo rege-
neramur ex aquæ lauacro, aliud, quo
consecramur in sanguine. Est autem
tertium baptismum lachrymarum, quod
laboriosius transigitur, sicut ille, qui
per singulas noctes stratum suum ri-
gavit, qui imitabatur conuersionem
Manasse, & humilitatem Niniuitarum,
per quam misericordiam conse-
cuti sunt, Qui imitabatur publicani
illius orationem in templo, stantis à
longè, & percutientis pectus suum,
qui nec ausus fuit oculos ad coelum
elevator. Baptismum autem aqua est,
que tempore passionis Christi de la-
tere profluxit, nullumque aliud ele-
mentum quod purget omnia, viuifi-
cet cuncta, ideoque cum baptizamur
in Christo, per ipsam renascimur, et
purificati viuificemur. Fons autem

Mar. 9.

Psal. 6.

3. Para 33

Ionæ 3.

Lucæ 17.

Liber secundus.

70

origo omnium gloriarum est, cuius
septem gradus sunt, tres in descen-
su propter tria per quæ renuntiamus,
tres in ascensu propter tria per quæ con-
stemur: septimus verò is est, qui &
quartus, similis filio hominis, extin-
guens fornacem ignis, stabilimentum
pedum, fundamentum aquæ, in quo
omnis plenitudo diuinitatis habitat
corporaliter. In patre autem & fi-
lio & spiritu sancto salutaria baptis-
mi dona consistunt, Vnde nequaquam
baptismi sanctificatur officio, nisi qui
sub trinitatis tingitur sacramento, si-
cut dominus ait, Ite docete omnes
gentes, baptizantes eos in nomine pa-
tris, & filii, & spiritus sancti, & reli-
qua Proinde si omnia qualibet tri-
nitatis persona baptismum detur, mani-
festè in regenerationis aqua nil agi-
tur, nisi tota trinitas inuocetur. Nam
dominus cum à Ioanne baptizare-
tur, eundem baptismum sub trinita-
tis sacramento legitur peregrisse, di-
cente domino, Hic est filius meus dis-
lectus, in quo bene complicui, Pater
in voce, filius in corpore, spiritus san-
ctus in columbæ probatur venisse
specie. Dux sunt autem pactiones
credendum, Prima pactio est, qua re-

Daniel. 3.

Colof. 2.

Matt. vii.

Matth. 3.

Lucæ 3.

Isido. de Eccles. offic.

nuntiatur diabolo & pompis eius, & vniuersæ conuersationi illius. Secunda pæctio est, qua se in patrem, & filium, et spiritum sanctum credere fatetur. Semel autem nos oportet in Christo lauari, quia Christus semel pro nobis mortuus est, Si enim vnus Deus & fides vna est, necessario & vnum baptisma sit, quia & Christi mors vna pro nobis est, in cuius imagine mergimur per mysterium sacri fontis, vt conspeliatur Christo morientes huic mundo, & ab istâ aquis quibus in forma resurrectionis eius emergimur per mysterium, non reuersuri ad corruptionem, sicut & ille minimè reuertitur ad mortem. Quod si postea quisque præuentus fuerit in aliquo peccato, non iterum lauacri beneficio, sed poenitentia expiatur, quæ in similitudine fontis peccata mortificat. Perfectis autem ætate baptismum vel ad purgationem originalis noxæ, vel ad ablutionem actualis peccati proficere credimus, paruulis autem vt ab originali peccato abluantur, quod ab Adam prima natiuitate contraxerunt, Qui si priusquam ex aqua & spiritu sancto regenerentur transierint, proculdubio à saluatore nostro

Christo

Liber secundus.

71

nostro Christo alienati sunt, testante domino. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non potest videre regnum Dei. Quique proinde iidem paruuli alio protestante baptizantur, quia adhuc loqui & credere nesciunt, sicut etiam agri, muti, vel surdi, quorum vice alius proficitur, vt pro eis dum baptizantur respondeat. Quamuis autem per regenerationem pereat originale peccatum, poena tamen mortis quæ per præuicationem mandati introiuit, manet in eis, quos à reatu originis purgat baptismus saluatoris. Et hoc proinde, vt homo nouerit pro futuro beatitudinis spe se regenerationem consequi, non vt à poena temporalis mortis possit absolui. Illud verò quod nec priuatis nec clericis baptizare liceat, nisi tantum sacerdotibus, in Euangelio legimus Apostolis tantum permissum, Iesu post resurrectionem dicente illis, Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et hoc cum dixisset, insufflauit, & ait eis, Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Et in alio loco, Ite docete omnes gentes, baptizantes

Ioan. 3.

Ioan. 20.

Mat. vlt.

Isido. de Eccles. offic.

eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti. Vnde constat baptisma solis sacerdotibus esse traditum, cuiusque mysterium nec ipsis Diaconibus explere est licitum absq; episcopis, vel presbyteris, nisi illis procul absentibus vltima languoris cogat necessitas, quod & laicis fidelibus plerunque permittitur, ne quisquam sine remedio salutari de seculo euocetur. Hæretici autem, si tamen in patris & filii & spiritus sancti attestatione docentur baptisma suscepisse, nō iterum sunt baptizandi, sed solo chrismate & manus impositione purgandi, Baptismus enim non est hominis meritū, sed Christi, ideoque nihil interest, hæreticus an fidelis baptizet, Quod sacramentum, tam sanctum est, vt nec homicida ministrare polluarur, Habet enim hæreticus baptismum Christi, sed quia extra unitatem fidei est, nihil ei prodest, at ubi ingressus fuerit, statim baptisma, quod habuerat foris ad perniciem, incipit illi iam prodesse ad salutem, quod enim accipit, approbo, sed quia foris accipit, improbo, Dum autem venerit, non mutatur, sed agnoscitur, character est enim regis mei, non er-

Vide August. con. Parmeni. li. 2. ca. 13.

Liber secundus.

72

tor sacrilegus, recorrogo desertorem, non muto characterem.

De Chrismate.

Caput xxv.

Chrismatis sacramentum Moyses in Exodo, iubente domino, com-

Exod. 30

posuit, & confudit, quo primi Aaron & filii eius in testimoniū sacerdotii & sanctitatis peruncti sunt.

Denique & reges eodem chrismate sacrauntur, vnde & Christi nuncupabantur, sicut scriptum est, Nolite tangere Christos meos, eratq; eodem tempore in regibus & sacerdotibus tantū mystica vnctio qua Christus figurabatur, vnde & ipsum nomen à chrismate dicitur. Sed postq; dominus noster verus rex et sacerdos æternus, à Deo patre coelesti mystico vnguento est delibutus, iam non soli pontifices & reges, sed omnis Ecclesia vnctione chrismatis consecratur, pro eo quod membrum est æterni sacerdotis et regis Ergo quia genus regale & sacerdotale sumus, ideo post lauacrum vngimur, vt Christi nomine consecremur.

Psal. 104

1. Pet. 2.

De manus impositione vel confir-
matione. Caput xxxvj.

Act. 19.

Sed quoniam post baptismum per
episcopos datur spiritus sanctus
cum manuum impositione, hoc
in Actibus Apostolorum fecisse me-
minimus Apostolos. Sic enim legi-
tur. Factum est dum Apollo esset Co-
rinthi, Paulus peragrans superiori-
bus partibus, veniret Ephesum, ibique
cum inuenisset quosdam discipulos,
dixit ad illos: Si spiritum sanctum ac-
cepistis credentes? At illi dixerunt ad
eum, Sed neque si spiritus sanctus est
audiuimus. Ille vero ait, In quo ergo
baptizati estis? Qui dixerunt in Io-
annis baptismo. Ait autem Paulus
Ioannes baptizauit baptismis poenitentie
plebem dicens, in eum qui post
eum venturus erat ut crederent, hoc
est in Iesum Christum. Quod cum
audissent, baptizati sunt in nomine
domini Iesu, & cum imposuisset illis
manum Paulus, venit spiritus sanctus
super illos, & loquebantur linguis, &
prophetauerunt. Item in alio loco. Cum
audissent qui erant Hierosolymis
Apostoli, quia receperat Samaria

Act. 8.

ver-

verbum Dei, miserunt ad illos Petrum
& Ioannem, Qui cum venissent, ora-
uerunt pro eis ut spiritum sanctum ac-
ciperent, nondum enim in vllum eo-
rum descenderat, sed tantum bapti-
zati erant in nomine domini nostri
Iesu Christi. Tunc imponebant illis
manus, & accipiebant spiritum sanctum.

Spiritum autem sanctum accipere pos-
sumus, dare autem non possumus, sed
ut detur, Deum inuocamus. Hoc autem
quod post baptismum fiat, quemadmo-
dum Papa sanctus Innocentius scri-
bit, subiiciam, dicit enim non ab alio
ab episcopo fieri licere, nam pres-
byteri, licet sint sacerdotes, pontifica-
tus tamen apicem non habent, Hoc
autem solis pontificibus debere, ut vel
consignent, vel ut paracletum spiritum
sanctum tradant, non solum Eccle-
siastica consuetudo demonstrat, ve-
rum & illa lectio Apostolorum, que
asserit Petrum & Ioannem esse
directos, qui iam baptizatis tra-
derent spiritum sanctum.

Innocen-
tius ad
Decenti-

Finis libri secundi.

HIERONYMVVS

V V E L L A E V S

LECTORI.

NE mireris Candide Lector exemplar nostrum non per omnia conuenire cum eo quod Parisijs excusum est anno 1561. paucis eius habere rationem. Exemplar illud aliquanto quidem castigatius excusum est quibusdam locis per Simonē Placoteolum, quàm ea quæ ante annos complures edita sunt et ibi et Antuerpiæ: sed eius castigatio nō mihi magnificiēda videtur: quia adhibuit eam ex suo cerebro destitutus subsidio aliorum codicum, et proinde coniecturam tantum capiēti de vera lectiōe. Hoc autem ea potissimum de causa admoneo, ne quis putet per ipsius diuinationem restituta esse prioris libri capita 40

pita 40. & 41. Capiti 40. titulū fecit De ieiunio Calendarum Nouembrium & Ianuariū: & in fine Cap. de suo adiecit De ieiunio Calendarum Ianuariū idem sentiendum: & Capiti 41. nouum titulum fecit ex marginali annotatione Io. Cochlei, De ieiunio sextæ feriæ & sabbati. Similiter hæc in ipso Isidori indice mutauit. Nos autē maluimus sequi ipsum exemplar à Cochleo emissum quàm huius diuinationem, quæ proculdubio Isidorum eo loci suæ pristinae dignitati non restituit. Deinde in ista Lutetiana editione non est hic finis secundi libri, sed subnectitur adhuc duo capita, post quæ sequitur, Explicit liber secundus. Quomodo autem id factum sit (nolo diuinare) viderit Typographus. Absunt enim hæc in exemplari Cochlei: neque notata sunt ab Isidoro in indice libri secundi: neque

etiam his eius libellis conueniunt.
Imo ne Isidori quidem esse, sed rea-
centioris cuiusdam qui in Scholas
isticis Doctoribus versatus fuit, sa-
cile aduertitur. Et ea hic sub-
iēci, ne aliquot pagellæ
vacarent.

De susa

De suffragijs Ecclesiæ.

Sicut pertinet ad diuinæ iustitiæ
seueritatem propter venialia pu-
nire homines, ita pertinet ad bo-
nitatem diuinæ misericordie eosdem
per suffragia eleuare. Prosumt ergo
suffragia defunctis non ad meritum
vitæ æternæ, sed ad solutionem poe-
næ, & hoc ad poenarum mitigationē
vel celeriorē liberationem. Sunt autē
quatuor modi suffragiorum genera-
les ad quos omnes alii reducuntur,
scilicet, oratio, ieiunium, eleemosyna,
& sacramentum altaris, quorum nu-
merus sic accipitur, quoniam defun-
ctus à poena absolui potest duobus
modis, scilicet per viam gratiæ, & per
viam iustitiæ: per viam gratiæ dupli-
citer. Primo per intercessionem pu-
blicam capitis, quæ est in oblatione
sacri altaris. Secundo per intercessio-
nem quasi priuatam membrorū, sci-
licet per orationes iustorum. Simili-
ter per viam iustitiæ dupliciter. Pri-
mo per modum redemptionis, poe-
næ, scilicet eleemosynarum largitio-
nem. Secundo per modum solutio-
nis poenæ, scilicet in ieiuniorum as-
tinctione. Si autem quæritur quando
incipi-

incipiat valere defuncto, id quod per se fieri mandauit, dicendum quod opus operans, id est, meritum autoris, itatum prosequitur mortuorum, de bonis quæ præcepit fieri pro anima sua, Sed non opus operatum, id est, fructus ipsius operis vsquequo fiant, quia primum valet ex merito absoluto, sed secundum ex merito condicionali.

Quorum suffragia prosunt.

AD hoc quod valeant suffragia requiritur aliquid ex parte agentis, & aliquid ex parte mortui recipientis. Ex parte agentis requiritur quod sit in charitate, & quod intentionem suam dirigat ad illos quibus vult ut opera sua proficiant. Distinguendum est tamen quod suffragia per malum possunt fieri dupliciter, vel per authorem, & sic non prosunt nisi fortè per accidens, scilicet, in quantum per eleemosynas mali hominis excitantur boni pauperes ad orandum pro defunctis: vel ut per ministrum, & hoc dupliciter, quia vel faciens est ut minister publicus Dei & Ec-

& Ecclesiæ, sicut quādo sacerdos malus celebrat missam, vel agit exequias mortuorum, et talia semper prosunt, quia malitia ministri non nocet operi boni authoris sicut patet in domino iusto dante eleemosynam per malum. Si verò facit ea, ut minister priuatæ personæ, existens tamen in charitate sue defuncti, siue alterius esset, talia prosunt: quia opus illud licet sit mortuum quo ad ministrum, non tamen quo ad authorem. Si verò malus minister facit aliqua de mandato eius qui non est in charitate, non prosunt. Aliquid etiam exigitur ex parte accipientis ad hoc ut suffragia prosint illi. Primum est quod ipse sit in charitate. Vnde non valent his qui sunt in inferno, quia sunt à corpore Christi mystico separati. Vnde nulla spiritalis influentia peruenit ad eos, sicut influentia corporalis non valet membris à corpore amputatis. Secundum est indigentia. Veruntamen non valent beatis, quia non sunt amplius in via, sed in termino, nec possunt ad aliorum ascendere, sed potius econuerso, illorum suffragia prosunt nobis. Vtrumque est in his qui sunt in purgatorio scilicet charitas & indigentia. Vnde
P sicue

sicut potest homo satisfacere pro al-
tero viuente qui per se non valet, ita
potest esse pro defuncto. Nota quod
suffragia profunt defunctis: sed ma-
gis & minus pro diuersitate merito-
rum & mortuorum, vel pro qualita-
te viuorum qui magis sollicitant
pro aliquibus quàm pro aliis. Illa
enim suffragia quæ spiritualiter fi-
unt pro aliquibus, plus valent illis
quàm aliis, licet etiam aliis quodam-
modo communicentur. Suffragia
verò quæ communiter pro defuncto
fiunt, quamuis pro modulo suo om-
nibus profint, illis tamen amplius
qui dum essent in via magis merue-
runt, vt sibi prodesse. Quamuis
autem (vt dictum est) suffragia non
profint illis qui sunt in coelo, nec illis
qui sunt in inferno, tamē aliquo mo-
do profunt. Vnde nota quod valent
illis qui sunt in purgatorio per mo-
dum purgationis: valent saluatis in
coelo per modum cōiunctionis, quia
multiplicatio saluandorum augmen-
tat gloriam accidentalem. Valent &
damnatis in inferno per modum di-
minutionis: quanto enim plures sal-
uantur per meritum Ecclesie, tanto
pauciores damnabuntur: & ita mi-
nor erit

nor erit poena per subtractionē con-
sortii illorum. Valent etiam impiis
per modum meriti. Quod autē pro
paruulis defunctis celebrantur missæ
mortuorum, hoc non fit propter il-
lorum indulgentiam, cum statim
euolent ad gloriam, sed pro-
pter gratiarum actio-
nem.

Explicit liber secundus.

Cap. 51.

Cap. 55.

SIGEBERTVS
Cemblacensis de viris
illustribus.

Isidorus Cordubensis Episcopus
scripsit ad Orosium libros quatuor in lib. Regum. Isidorus iunior Hispalensis Episcopus multa scripsit. Scripsit ad Braulionē episcopum 20. libros etymologiarum. Scripsit librum proemiorum de libris veteris & noui Testamenti, quos in canone recipit Ecclesia catholica. De ecclesiasticis officiis ad Fulgētium. De ortu, vita, & obitu sanctorum patrum qui in scripturarum laudibus efferuntur. Ad Orosium librum de significationibus nominum. Ad Sasebutum librum de natura rerum. Scripsit librum de differentiis verborum: Librum de proprietate rerum: Librum sermonū: Librum ecclesiasticorum dogmatum. Scripsit sinos

ny

78

nyma ubi inducuntur due personae: una hominis plangentis, altera rationis admonentis. Scripsit et lamentum penitentis distinctum alphabeto addita oratione. Scripsit de conflictu virtutum & vitiorum librum vnum. De mysterijs saluatoris librum vnum. Totum veteris testamentum simpliciter exponendo percurrit. Scripsit & alia seculari literature competentia quae commemorare nihil ad nos.

LOVANI
Typis Stephani Valerii Typ. Iur.

